

Bladet om gress til sportsbruk 1 - 2015

GRESS

forum

SAMARBÆIDSPARTNERE

TveitPark

VI HAR SPESIALISERT OSS PÅ KLIPPERE TIL GOLFBANER. UTVALGET FINNER DU HOS OSS!

Spør oss om tilbud
og demonstrasjon når
utstyrsparken skal
oppgraderes!

TveitPark

Mob: (+47) 905 60 660 - E-post: gunnar@tveit.no - www.tveitpark.no
Adresse: TveitPark AS, Strandgaten 111, 4307 Sandnes

**RANSOMES
JACOBSEN**

KLIPPERE TIL ALLE FORMÅL

AR3

ECLIPSE322

GP400

HR300

AR522

LF550

HEI OG GODT NYTT GOLFÅR.

Først og fremst ønsker jeg å takke for tilliten deres for valg av meg som ny president. Jeg har ikke bedrevet noen kampanje for å få dette vervet, men er som de fleste greenkeepere nysgjerrig av natur, og trengte ikke lang tid på å

si ja da valgkomiteen ringte. En telefon senere til mine overordnede på Gamle Fredrikstad Golfklubb så var formalitetene i orden. Det vil ikke bli store endringer ved roret. Styret har jobbet aktivt spesielt de to siste årene med å heve vår anerkjennelse som yrkesgruppe, og arbeidet for at klubbene får større forståelse for jobben vi gjør. I tillegg jobbes det mot NGF slik at også de forstår hvor viktig jobben vi utfører er for at medlemmene skal få anlegg som det kan spilles golf på.

Hva kan så hver enkelt gjøre?

1. Ta først ansvar på egen klubb. Vis klubben at du er den fagmannen de forventer at du er. Ta del i klubbens ledelse og forklar hva greenkeeping går ut på.

2. Sørg for at alle godkjenninger og sertifikater er i orden. Dette gjelder

for alle på banen fra sommerhjelp til head greenkeeper.

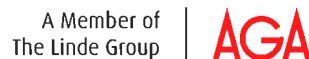
3. Delta aktivt på Erfa-treff, og bidra med kunnskapene dine. Alle har noe å lære bort, og alle har noe å lære.

4. Ta del i budsjettarbeidet i disse tider med stram økonomi. Det er nå du må si ifra. Til høsten når du har brukt for mye, er det for sent. Har du liten kompetanse på området, kanskje ett klubbmedlemskap er tingen for din klubb? Da kan du få hjelp til dette arbeidet, og du får noen å lene deg på når spørsmålene blir vanskelige å håndtere alene.

Fortsatt god vår

Agne Strøm
President i NGA

EAGLE MEDLEMMER

Gressforum utgis av Norwegian Greenkeepers Association.
Det trykkes i 600 eksemplarer og sendes til abonnenter og medlemmer av NGA.

Ansvarlig redaktør:
Mari Myhrene Telefon 916 90 906
adm@nga.no

Layout: Trond Nor-Hansen
Forsidebilde: Vinter på Byneset
Trykk: bkgrafisk

Annonser:
Mari Myhrene
adm@nga.no
Helside: Kr 8.000,-
Halvside: Kr 5.000,-
Kvartside: Kr 4.000,-
Spesialplassering + 20%
Rabatt ved 4 innrykk - 20%

Frister for annonser og annet stoff:
15.februar, 15.mai,
15.august, 15. oktober
Utgivelse ca 4 uker etter materiellfrist

Norwegian Greenkeepers Association
Daglig leder: Mari Myhrene
Telefon: +47 916 90 906

Telefon: +47 91690906 / +47 32793312
e-post: adm@nga.no
Fagansvarlig: Agnar Kvalbein
Telefon +47 40402089
E-post: agnar.kvalbein@nga.no
www.nga.no
Postadresse: Myhreneveien 28
3483 Kana – Holmsbu

ENDELIG VÅR

Vinteren er i ferd med å miste grepet, og våren nærmer seg. Det har vært en vanskelig vinter med ustabil vær og mange greenkeepere har vurdert, og eventuelt gjort noen tiltak for å minske risikoen for vinterskader. Været om vinteren kan vi ikke gjøre noe med, men vi forbereder gresset til vinter om høsten, og gjør eventuelle tiltak om vinteren. Vinterskader er kostbart. Greenkeeperne i Norge har utpekt vinterskader til å være det mest aktuelle temaet å forske på, og Bioforsk har flere forsøk gående. Ett

forsøk med vinterdekking av greener er avsluttet, og en artikkel om emnet kan du lese på vår hjemmeside.

NGA har i første nummer av Gressforum sett nærmere på arbeidsrettssaken fra Kongsvingers GK. Dette har vi gjort fordi vi tror saken er interessant for våre medlemmer, men også for arbeidsgivere. Det er viktig å merke seg at bruken av midlertidige ansettelser kan tøyes ut over lovens grense - med den risiko det fører med seg.

Ønsker dere alle en god vår! Bruk dine ressurser i form av budsjettmidler og medarbeidere på en smart måte. Se vår firmaguide for å få oversikt over hvilke aktører som leverer nyttige varer og tjenester. Vi lever av våre samarbeidspartnere- og ber dere som er medlemmer å hente tilbud fra dem som støtter NGA.

Mari Myhre

Daglig leder i NGA

STYRET I NGA

Agne Strøm, President

Gamle Fredrikstad GK, tlf: 97872983

E-post: agne@gfgolf.no

Stefan Schön, Visepresident

Miklagard GK, tlf: 0046 30824614

e-post: stefan@miklagardgolf.no

Albert Holmgeirsson

Oslo GK Tlf: 95247457

E-post: Albert@oslogk.no

Atle Revheim Hansen

Bærheim GK tlf: 92864630

e-post: atlerhansen@hotmail.com

Alex Crawley

Losby golf, tlf: 93471545

e-post: alex@losby.no

Varamedlemmer for 1 år møter fast på styremøtene:

Ole Albert Kjosnes, Byneset golf, tlf.: 93208375

e-post: ole.kjosnes@gmail.com

Daniel Kristiansen, Fana GK, tlf: 98255627

e-post: daniel.kristiansen@fanagolf.no

Nye fjes i styret denne våren er fra venstre, Alex Cawley, Losby og Daniel Kristiansen, Fana

MIDLERTIDIG ANSETTELSE PÅ GOLFBANEN

Dom i lagmannsretten

Et medlem av NGA, Manuel Sanchez, og to andre banearbeidere fikk erstatning fordi de ulovlig var ansatt midlertidig av Kongsvingers golfklubb. Dommen i Eidsivating lagmannsrett 18 desember 2014 er tilgjengelig på nettstedet lovdata.no. Saken er interessant fordi arbeidsgiver pålegges å strekke seg langt for å skape faste stillinger på golfbanen. Sesongen ble vurdert til å være 9 måneder, og lagmannsretten mente at arbeidsgiver kunne organisert arbeidet slik at de tre kunne fått fast stilling. De tre medarbeidernes sak ble vurdert individuelt, og alle tre fikk erstatning. For å forenkle skriver vi her bare om saken til Manuel.

Bakgrunn for saken

Manuel hadde arbeidet for Kongsvingers golfklubb siden 2003 og var fast ansatt greenkeeper siden 2005. Klubben gikk konkurs i 2011. Kongsvingers golfklubb ble etablert og har siden drevet golfbanen. Klubben ansatte Rickard Allard i fast stilling som daglig leder, og tidlig i 2012 ble Jonny Svensson ansatt som banesjef i en fast deltidsstilling. Manuel fikk midlertidig ansettelse som assisterende head greenkeeper fra april til 30. november 2012, men gjorde det klart at han ønsket fast stilling. Arbeidsavtalen ble ikke undertegnet før om høsten. I februar 2013 ble det klart at Manuel ikke fikk arbeid på golfbanen, men at arbeidet skulle utføres av Jonny og en ny heltidsansatt assisterende banesjef. Manuel gikk da til sak mot golfklubben og tingretten fant at den midlertidige ansettelsen var ulovlig. Arbeidsgiver anket til lagmannsretten og ba om ny vurdering av bevisbedømmelse og rettsanvendelse. I ankesaken frafalt Manuel spørsmålet om fortrinnsrett ved stilling, så dette spørsmålet ble overhode ikke behandlet.

Lovgrunnlaget

Arbeidsmiljøloven har som utgangspunkt at arbeidstakere skal ansettes fast. Den åpner likevel for midlertidig ansettelse «dersom arbeidets karakter tilsier det» og «arbeidet atskiller seg fra det som ordinært utføres i virksomheten». Lagmannsretten henviste til tidligere rettsaker og kom til at unntaksmuligheten måtte tolkes strengt. Blant annet ble det henvist til lovens forarbeider som bruker uttrykket «sterkt sesongpreget arbeid», og at flere stortingsmenn under debatten om loven hadde uttrykt at midlertidig ansettelse var aktuelt når det var behov for ekstra arbeidskraft i sesongene og kortere deler av året.

Retten vurderer

Lagmannsretten mente at spørsmål om midlertidig ansettelse måtte vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle. Et sentralt spørsmål var om det var nødvendig med en tidsbegrenset avtale sett i forhold til lengden på ansettelsesforholdet, og retten mente at loven ga arbeidsgiver en forholdsvis stor plikt til å organisere arbeidet slik at ansatte kan få fast stilling.

I saken til Manuel ble det lagt vekt på at det normalt var arbeidsbehov på banen ca 9 måneder i året. Før konkurransen var det tre fast ansatte på banen, og ny arbeidsgiver hadde ikke gjort noen vesentlige endringer banens ambisjonsnivå eller måter å drive banen på. Retten fant at det i 2013 forelå behov for minst to heltidsstillinger, og dette ble i praksis bekreftet ved at arbeidsgiver hadde ansatt en ny person i full fast stilling og utvidet Roger Svenssons stilling.

Lagmannsretten mente at arbeidsgiver hadde mulighet til å organisere arbeidet på golfbanen slik at det ga mulighet for

fast ansettelse. Den la vekt på at det ble arbeidet mye om sommeren og at dette kunne avspaseres utenom sesongen. Manuel hadde en arbeidsavtale som ga rett til 5 uker ferie og 4 av disse kunne tas om vinteren. Retten pekte også på mulighetene til å gjennomsnittsberegne arbeidstid og anledningen til å permittere ansatte. Dette siste ble diskutert spesielt fordi arbeidsgiver anførte at slike forutsigbare permitteringer ikke utløste rett til dagpenger. Lagmannsretten mente at selv om man ikke fikk dagpenger, så kunne ikke dette brukes som et avgjørende argument. Den ansattes jobbsikkerhet var viktigere.

Konklusjon og erstatning

Konklusjonen var at Kongsvingers golfklubb hadde et fast, varig behov for å dekke de arbeidsoppgavene som Manuel og de to andre hadde utført, og at arbeidsgiver hadde god anledning til å organisere arbeidet slik at de kunne fått faste stillinger. Vilkaene for midlertidig ansettelse var ikke oppfylt, og de ansatte hadde derfor rett til erstatning etter arbeidsmiljølovens §14-11. Erstatningsbeløpene var bestemt i tingretten og Manuel hadde avskåret Lagmannsretten fra å gi høyere erstatning ved å legge ned påstand om at anken ble forkastet. Lagmannsretten la vekt på at Manuel hadde gjort det som kunne forventes for å begrense tapet ved å søke ny stilling, og erstatningen på 370 tusen kroner ble opprettholdt.

Siden anken ble forkastet og arbeidstakerne på alle punkter vant fram, ble arbeidsgiver også dømt til å dekke saksomkostningene. Det betyr at Kongsvingers golfklubb måtte ut med i alt 982.672 kroner i tillegg til egne saksomkostninger.

MIDLERTIDIG ANSETTELSE PÅ GOLFBANEN

Manuel Sanchez er en glad gutt, men etter å ha vunnet en rettssak mot Kongsvingers golfklubb, har han blandede følelser. «Det var godt å vinne saken, men er trist å forlate en golfbane der jeg har arbeidet siden første spadetak ble tatt. Jeg ser ikke hvordan jeg skulle komme tilbake til Kongsvingers etter dette, så nå ser jeg meg om etter hus nærmere Oslo. Der har jeg nå sesongarbeid på Oslo golfklubb og stebarn og barnebarn i området gjør det fristende for oss begge å flytte i den retningen».

Jeg møtte Manuel på Miklagard for å høre hans versjon av historien. Manuel er nettopp kommet tilbake fra Chile, der han for første gang på 26 år besøkte sin gamle mor. Det var en stor opplevelse, og han siterer henne når jeg spør hva han har lært konflikten med Kongsvingers golfklubb: Hun sa alltid: «Du må ikke stole på noen». Jeg har nok vært for naiv. Nå vet jeg at det er nødvendig å ha avtaler skriftlig. Skulle ønske jeg hadde hatt en liten mikrofon i lommen slik at jeg kunne dokumentere det som ble sagt da jeg startet opp på banen etter konkursen i 2012. Jeg fikk et klart inntrykk av at jeg hadde et lang-

varig arbeidsforhold foran meg. Det var også derfor vi brukte så lang tid på å få skrevet en arbeidsavtale. Den ble ikke skrevet under før i september. Derfor ble jeg skuffet utpå nyåret 2013. Vi hadde noen eposter fram og tilbake om oppstart på banen der svarene var uklare. Til sist måtte jeg spørre rett ut om jeg var en del av framtidsplanene for golfbanen. Da fikk jeg et klart svar: Det var jeg ikke. Klubben hadde ansatt andre til å drifte banen. Da følte jeg meg sviktet, og jeg ble forbannet.

Fikk du hjelp av LO i denne situasjonen? Jeg hadde vært medlem av Fellesforbundet i 2010, men etter at klubben ikke var interessert i å lage noen tariffavtale, meldte jeg meg ut igjen. Derfor kunne ikke LO hjelpe meg. En betingelse for å få hjelp av fagorganisasjonen er at du er medlem når konflikten oppstår. Derfor var jeg henvist til privat advokat. Oppmuntret av stesønnen min, som hadde et forhold til et advokatfirma, dro jeg til Oslo og møtte en helt ny verden. Fine lokaler og profesjonelle mennesker som raskt konkluderte: «Du har en sak». Men vi hadde dårlig tid. Det gjelder frister i slike saker. Fristen for å forlange stillingen tilbake etter konkursen var gått ut for lenge siden, men det hastet også med å få den midlertidige stillingen kjent ulovlig.

Advokaten skrev til klubben og presenterte et krav. Vi ville forlange hundre tusen i erstatning, men klubben var ikke interessert. Dermed ble det tatt ut stevning.

I tingretten var det en dommer og to meddommere som representerte arbeidsgiver og arbeidstaker. Jeg var veldig usikker på hvordan det kom til å gå, og det var ikke noen god opplevelse. Mye sto på spill også økonomisk - for

advokathjelp koster. Som kjent ga tingretten oss medhold, men saken ble anket av golfklubben.

Jeg opplevde lagmannsretten annerledes. Her var det tre profesjonelle dommere, og jeg hørte at de stilte mange kritiske spørsmål til motparten. Jeg fikk en god følelse og håp om at dette kunne gå vår vei.

Tror du denne saken får betydning for andre greenkeepere? Til å begynne med trodde jeg det, men en av dommerne fortalte meg at denne saken var spesiell, og at den derfor ikke ville få stor prinsipiell betydning.

Golfklubben argumenterte i retten med at de hadde bruk for ny kompetanse. Hvordan opplevde du samarbeidet i 2012, da andre var ansvarlig for banen? Han som hadde ansvaret var ikke alltid til stede. Derfor hendte det at jeg ikke gjorde som han ville. Været gjorde det ikke forsvarlig, eller en gang som jeg ble bedt om å bruke fairwaygjødsel på greenene. For meg var det meningsløst å spre gjødsel bare for å plukke det opp igjen med klipperen. Men jeg opplevde dette som faglig uenighet, ikke som noen personlig konflikt.

Hva kan andre greenkeepere lære av denne saken? Det er viktig å ha gode avtaler. I Norge gjelder muntlige avtaler, men når man ikke er enige om hva som ble sagt, så er en slik avtale ikke verd noen ting. I Oslo golfklubb har jeg nå også en sesongavtale. Det er greit, fordi vi hele tiden har vært enige om hva det er. Selvsagt ønsker jeg meg en fast jobb i OGK også, og jeg håper at det dukker opp en slik mulighet etterhvert. Det er en flott arbeidsplass der jeg føler at jeg blir verdsatt, ikke minst for mitt gode humør, avslutter Manuel.

Å VINNE EN RETTSAK MOT ARBEIDSGIVER

Dom i lagmannsretten

Et medlem av NGA, Manuel Sanchez, og to andre banearbeidere fikk erstatning fordi de ulovlig var ansatt midlertidig av Kongsvingers golfklubb. Dommen i Eidsivating lagmannsrett 18 desember 2014 er tilgjengelig på nettstedet lovdata.no. Saken er interessant fordi arbeidsgiver pålegges å strekke seg langt for å skape faste stillinger på golfbanen. Sesongen ble vurdert til å være 9 måneder, og lagmannsretten mente at arbeidsgiver kunne organisert arbeidet slik at de tre kunne fått fast stilling. De tre medarbeidernes sak ble vurdert individuelt, og alle tre fikk erstatning. For å forenkle skriver vi her bare om saken til Manuel.

Bakgrunn for saken

Manuel hadde arbeidet for Kongsvinger golfklubb siden 2003 og var fast ansatt greenkeeper siden 2005. Klubben gikk konkurs i 2011. Kongsvingers golfklubb ble etablert og har siden drevet golfbanen. Klubben ansatte Rickard Allard i fast stilling som daglig leder, og tidlig i 2012 ble Jonny Svensson ansatt som banesjef i en fast deltidsstilling. Manuel fikk midlertidig ansettelse som assisterende head greenkeeper fra april til 30. november 2012, men gjorde det klart at han ønsket fast stilling. Arbeidsavtalen ble ikke undertegnet før om høsten. I februar 2013 ble det klart at Manuel ikke fikk arbeid på golfbanen, men at arbeidet skulle utføres av Jonny og en ny heltidsansatt assisterende banesjef. Manuel gikk da til sak mot golfklubben og tingretten fant at den midlertidige ansettelsen var ulovlig. Arbeidsgiver anket til lagmannsretten og ba om ny vurdering av bevisbedømmelse og rettsanvendelse. I ankesaken frafalt Manuel spørsmålet om fortrinnsrett ved stilling, så dette spørsmålet ble overhode ikke behandlet.

Lovgrunnlaget

Arbeidsmiljøloven har som utgangspunkt at arbeidstakere skal ansettes fast. Den åpner likevel for midlertidig ansettelse «dersom arbeidets karakter tilsier det» og «arbeidet atskiller seg fra det som ordinært utføres i virksomheten». Lagmannsretten henviste til tidligere rettsaker og kom til at unntaksmuligheten måtte tolkes strengt. Blant annet ble det henvist til lovens forarbeider som bruker uttrykket «sterkt sesongpreget arbeid», og at flere stortingsmenn under debatten om loven hadde uttrykt at midlertidig ansettelse var aktuelt når det var behov for ekstra arbeidskraft i sesongene og kortere deler av året.

Rettsens vurdering

Lagmannsretten mente at spørsmål om midlertidig ansettelse måtte vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle. Et sentralt spørsmål var om det var nødvendig med en tidsbegrenset avtale sett i forhold til lengden på ansettelsesforholdet, og retten mente at loven ga arbeidsgiver en forholdsvis stor plikt til å organisere arbeidet slik at ansatte kan få fast stilling. I saken til Manuel ble det lagt vekt på at det normalt var arbeidsbehov på banen ca 9 måneder i året. Før konkursen var det tre fast ansatte på banen, og ny arbeidsgiver hadde ikke gjort noen vesentlige endringer banens ambisjonsnivå eller måter å drive banen på. Retten fant at det i 2013 forelå behov for minst to heltidsstillinger, og dette ble i praksis bekreftet ved at arbeidsgiver hadde ansatt en ny person i full fast stilling og utvidet Roger Svenssons stilling. Lagmannsretten mente at arbeidsgiver hadde mulighet til å organisere arbeidet på golfbanen slik at det ga mulighet for fast ansettelse. Den la vekt på at det ble arbeidet mye om sommeren og at dette kunne avspaseres utenom sesongen. Ma-

nuel hadde en arbeidsavtale som ga rett til 5 uker ferie og 4 av disse kunne tas om vinteren. Retten pekte også på mulighetene til å gjennomsnittsberegne arbeidstid og anledningen til å permittere ansatte. Dette siste ble diskutert spesielt fordi arbeidsgiver anførte at slike forutsigbare permitteringer ikke utløste rett til dagpenger. Lagmannsretten mente at selv om man ikke fikk dagpenger, så kunne ikke dette brukes som et avgjørende argument. Den ansattes jobbsikkerhet var viktigere.

Konklusjon og erstatning

Konklusjonen var at Kongsvingers golfklubb hadde et fast, varig behov for å dekke de arbeidsoppgavene som Manuel og de to andre hadde utført, og at arbeidsgiver hadde god anledning til å organisere arbeidet slik at de kunne fått faste stillinger. Vilklarene for midlertidig ansettelse var ikke oppfylt, og de ansatte hadde derfor rett til erstatning etter arbeidsmiljølovens §14-11. Erstatningsbeløpene var bestemt i tingretten og Manuel hadde avskåret Lagmannsretten fra å gi høyere erstatning ved å legge ned påstand om at anken ble forkastet. Lagmannsretten la vekt på at Manuel hadde gjort det som kunne forventes for å begrense tapet ved å søke ny stilling, og erstatningen på 370 tusen kroner ble opprettholdt.

Siden anken ble forkastet og arbeidstakerne på alle punkter vant fram, ble arbeidsgiver også dømt til å dekke saksomkostningene. Det betyr at Kongsvingers golfklubb måtte ut med i alt 982.672 kroner i tillegg til egne saksomkostninger.

Å BLI SAKSØKT AV DE ANSATTE

Gressforum har bedt om en kommentar fra Kongsvingers golfklubb, og nestleder i styret, Hans Kjensjord, svarer slik på våre spørsmål:

Hvordan opplevde klubben å bli saksøkt av tidligere ansatte?

I likhet med mange andre golfklubber, er vår klubb et idrettslag der driften i stor grad er basert på frivillighet og mange medlemmer legger ned et stort gratisarbeid for å klare driften. Rettsaker mot idrettslag rammer derfor medlemmer, voksne og barn, til forskjell fra vanlige bedrifter. Det var også kort tid etter at tidligere klubb gikk konkurs på grunn av dårlig drift og mange medlemmer tapte penger. Slik sett kom saken ekstra ubeleilig.

Det var selvsagt ubehagelig for klubben å bli saksøkt av tidligere ansatte, selv om det ikke var helt overraskende. Det hadde vært konflikt med vanskelige medarbeidersamtaler osv. når det gjaldt å innrette seg etter nødvendige krav til utføring av arbeidet og kvalitetsøking på banen. Det var derfor en følelse av gjengjeldelse da stevning kom.

I juni 2014, etter at klubben valgte å anke saken til Lagmannsretten, varslet motparten utlegg i klubbens eiendeler, bankinnskudd, varer osv. Dette for å sikre sitt erstatningskrav. Utlegg ville medført øyeblikkelig konkurs for klubben, men ved hjelp av gode medlemmer, ble det i siste liten stilt bankgaranti for kravet isteden.

Et forsøk på å få til et møte med partene for å se på mulig minnelig løsning ble klart avvist.

De tre banearbeiderne ble ansatt på midlertidig kontrakt som sesongarbeidere, noe som er vanlig i golfklubber. Den nye daglige leder i 2012 innhentet juridisk bistand i forbindelse med utar-

beidelse av kontraktene som også ble behandlet i LO før de sent ble underskrevet. Klubben mente den hadde en god sak ved rettslig behandling.

Retten kom til samme konklusjon for alle tre. Var det overraskende?

For å begrunne manglende rett til midlertidig kontrakt har retten lagt til grunn at arbeidsforholdet for alle hadde en varighet på 9 mnd. Dette er gjennomgående i dommen. Det korrekte var at varigheten på arbeidskontraktene var hhv. 8 mnd., 8 mnd. pluss 3 dager og 8 mnd. pluss 11 dager. Det er ikke stor forskjell på varigheten i kontraktene, så det er vel ikke overraskende at de ble behandlet likt.

For en av de tre, reparatøren, ville stillingen uansett ikke bli besatt i 2013, da bruk av leasing og reduserte oppgaver ikke lenger forsvarte en stilling. Det kunne kanskje vært naturlig at retten tillot dette en viss vekt.

Tror du (eller bør) denne dommen vil få konsekvenser for andre golfklubber?

I utgangspunktet antok klubben at det var kravet om reengasjement saken ville dreie seg om, men det viste seg å være lovligheten av midlertidig kontrakter og varigheten av sesongarbeid som ble tvistespoersmålet.

Når det gjelder definisjonen av sesongarbeid som gir rett til midlertidig ansettelse, mener retten at skal dette vurderes i hvert enkelt tilfelle. Det må derfor antas at flere golfklubber vil være usikre på hva en midlertidig kontrakts varighet nå må være, for at den skal være gyldig.

Ved vurdering om saken burde ankes til Lagmannsretten, ble sesongarbeid og varighet drøftet med advokater knyttet til Norges Golfforbund. Det var den gang enighet om at saken hadde prinsipielle sider og derfor burde ankes.

Det er å merke seg at retten mente at vår klubb burde inngått faste arbeidsavtaler og organisert arbeidet slik at vinteren ble benyttet til vedlikehold, ferie, avspasering eller lign. For vår del ville det ikke være mulig å fylle 4 mnd. med dette. Retten åpnet for at permittering kunne benyttes, og det var ingen grunn til å la være, selv om det ikke ga rett til dagpenger for de ansatte.

For Kongsvingers Golfklubb vil det bli krevende å klare belastningen dommen innebærer. Dels gjennom bidrag fra medlemmer og låneopptak, er vi bestemt på å klare dette. Det er en trøst at vi nå har en kvalitetsmessig flott bane og godt besøk av green-fee gjester. Som kjent ble vi av World Golf Award kåret til beste bane i Norge for 2014.

NGF er ferdig med saken

Pål Melbye i NGF har opplyst at NGF ser seg ferdig med denne saken. De oversendte den til NIF sin juridiske avdeling og til NHO idrett og fikk en tilbakemelding om at dommen trolig ikke ville skape presedens for idrettslag så lenge midlertidige ansettelser blir håndtert korrekt.

På nettsiden til Norsk Golf står det at NGF behandlet saken på sitt styremøte 28. januar, og kom til samme konklusjon.

Tor-Anders Hansen, generalsekretær i NGF, forteller til Norsk Golf at de fikk en henvendelse fra Kongsvingers golfklubb da klubben vurderte å gå videre til høyesterett fordi klubben opplevde domsavsigelsen som overfladisk. Arbeidsgivere kjemper ofte i mot bakke, og klubbens advokat opplevde en antipati mot Kongsvingers GK i denne saken.

SUSTÅNE
Naturally...

Suståne produserer organisk gjødsel fra fornybare kilder og selges i over 50 land. Resultater av forskning og tester gjort på produktene, dette kombinert med gode tilbakemeldinger fra brukerne er en av nøklene til Sustånes fremgang. Suståne har mer enn 20 års forskning på gjødsel spredd på over 100 universiteter og forskningsanlegg over hele verden. Dette har bidratt til å effektivt forstå hvilke produkter som er best egnet for ulike vegetasjoner og vekstsoner.

4-6-4 All natural (100 SGN)

All Natural, er et greengjødsel som gir mange fordeler. Blant annet øker den vannbeholdningen i planten. Den øker også toleransen under varme og tørre perioder, dessuten øker porositeten av profilen som kan resultere i større rotmasse. Fungerer godt som pre-tournament gjødsel.

10-2-10 + Fe (100 SGN)

Greengjødsel med 20% hurtig vannoppløselig nitrogen, kan virke selvstendig eller i kombinasjon med et flytende program. Inneholder Mu og chelatert Fe som gir en langvarig synlig effekt. Inneholder 8,1% langtidsvirkende nitrogen fra kalkun og Methylenurea.

18-1-8 + Fe (200 SGN)

Har 12 til 16 ukers varighet, dette skyldes at 85% av nitrogenet er langvarig. Glatte fine granulater som ikke vil brenne eller misfarge gresset. Perfekt gjødsel til tee, fairway og andre overflater med litt høyere høyder. Inneholder 4,8% langtidsvirkende nitrogen fra kalkun og Methylenurea.

PGM

Det lønner seg å holde naturen

www.pgm.no

thomase.pgm.no

Mobil: +47 99 05 15 76

Våre løsninger på dine utfordringer

Granulert gjødsel

Uorganiske næringsløsninger

GROPOWER INC.

Organisk gjødsel,
jordforbedringsmiddel

Frøblandinger

Luftpinner, underkniver

Biostimulanter, bladgjødsel

Ta kontakt med oss:

Micke tlf: 41 44 70 91
Olav tlf: 45 60 32 62
Morten Eirik tlf: 48 09 25 82

www.floratine.no

ENDRE GRESS I GREENER

Under DGA-ukene i Danmark høst skapte jeg diskusjon fordi jeg sa at det ikke er mulig å endre gressart i en green uten å ødelegge puttekkvaliteten. I pausene og etter presentasjonen ble jeg kritisert for ikke å ta greenkeepernes erfaringer på alvor. Spørsmålet er interessant, og jeg vil gjerne få presisere dette litt nærmere, for det er sjelden at hele sannheten kan uttrykkes i en kort setning.

Hvorfor endre gress på greener?

I Danmark har rammevilkårene endret seg fra den gangen de fleste baner ble bygget. Tilgang på pesticider er redusert sterkt, og kostnadene knyttet vann er blitt større. Derfor har det blitt vanskeligere å lykkes med tunrapp, og mange ønsker seg heller krypkvein eller rødsvingel på greenene.

I Norge og Sverige er vinterskader den største utfordringen. Tunrapp er svak mot kulde, snømugg og is, så resultatet er det samme; mange ønsker seg mer av de vintersterke gressartene.

Det kommer stadig nye sorter på markedet. Noen av disse har verdifulle egenskaper knyttet til tetthet, konkurransekraft mot mose og annet ugress, vinterstyrke og resistens mot sykdom. Mange greenkeepere vil derfor så inn nye sorter for å forbedre greenene uten å skifte art. Det er en fornuftig tanke, men er det mulig å lykkes?

Endre miljøet

For noen år siden var det mye snakk om «the (non) disturbance theory». Den var basert på studier av planter i naturen og det var laget en modell som viste at de ulike gressartene trives under ulike vekstforhold med tanke på vannmangel, næringsmangel og jordbehandling. Særlig de som ville ha rødsvingel inn i greenene benyttet denne teorien. De reduserte den mekaniske behandlingen

(disturbance) samtidig som de holdt greenene tørre og gjødslet lite (økte stresset). Noen lykkes på den måten med å få andelen rødsvingel til å øke i løpet av noen år, men dersom utgangspunktet var mye tunrapp, ble puttekkvaliteten dårlig over ganske lang tid.

Et viktig element i skjøtsel av tunrappgreener er å stimulere frø til å spire. Spiredyktig tunrappfrø kan ligge mange år i jorda. Det som stimulerer frøet til å spire er blant annet lysglint og større vekslings mellom dag og nattertemperatur, slik en har i overflaten av en green. Derfor vil vertikalskjæring og all annen «åpning» av greenoverflaten bidra til spiring av tunrappfrø.

Noen har derfor praktisert «non disturbance» også når de dyrker krypkvein. Disse greenkeepere har sådd tette sorter som ikke vokser så mye. I stedet for å vertikalskjære stolonene bruker de børster for å få de liggende stenglene til å reise seg før klipping. På denne måten får de en tett gressmatte som sjelden er åpen for spiring av tunrapp.

Ulik konkurransekraft

Gressplantene konkurrerer hardt om ressursene; lys, næring og vann. I tillegg er det påvist at noen gressplanter kan skille ut kjemiske stoffer som hemmer spiring og særlig rotvekst av andre planter. Dette kalles allelopati, og tunrapp har dette våpenet i sitt arsenal.

Konkurransen mellom gressarter avgjøres av flere forhold:

1. Spirehastighet og spirekraft

Temperaturen påvirker sterkt hvor fort frøet spirer, men om vi sammenligner greengress så er ikke forskjellene så store. De rangeres fra raske til trege slik: tunrapp > raigras > krypkvein=engkvein > rødsvingel. Tunrapp og raigras er likevel i en egen klasse når det gjelder spiring.

Tunrapp kan spire ved lavere oksygennivå enn de andre, og kan derfor starte spiringen i en våtere green om våren. Raigras (og rødsvingel) kan spire under litt tørrere forhold enn de andre og raigras har dessuten de største frøa. Det gjør at frøplantene har med seg en større nistepakke enn de andre artene. Særlig kveinfrø er smått og er derfor tidlig avhengig av lys for å komme videre i utvikling. I praksis tror jeg at det bare er raigras som kan vinne seg plass i konkurranse med tunrapp dersom de starter fra frø om våren.

2. Vekstpotensial

Genetisk sett har gressartene ulikt potensial for vekst. Om vi vil utnytte dette potensialet full ut, må plantene få nok næring og ha god tilgang på vann. I praksis er det derfor en sterk sammenheng mellom plantenes vekstpotensial og dere gjødselbehov, og blant næringsstoffene er det nitrogen som styrer veksten. Tom Ericsson ved SLU har kartlagt hvor mye nitrogen greengress skal ha for å vokse maksimalt, og han rangerte artene slik: Tunrapp > krypkvein > engkvein = hundekvein > rødsvingel med utløpere > rødsvingel uten utløpere. Forskjellene var betydelige på den måten at tunrapp hadde fire ganger så stort gjødselbehov som rødsvingel uten utløpere.

3. Vekstrytme

Særlig planter som gjennomgår en utvikling fra å produsere blader til å produsere frø har ulike vekstfaser eller tider på året der de vokser mye. Tunrapp vokser mest før den går over til å sette frø, for da går energien med til frødannelse framfor bladvekst. Etter blomstringen og frøsettingen på forsommeren har den gjerne en litt roligere periode. Rotutviklingen til tunrapp følger også en slik vekstrytme, og mange amerikanske lærebøker viser til hvordan rotmengden til tunrapp er redusert midt på sommeren sammenlignet med vår og høst.

Vi har målt i våre forsøk at også andre gressarter på greener synes å ha en vekstrytme. Veksten er størst på forsommeren og i august selv om vi gjødsler like mye midt på sommeren. Om dette er genetisk eller styres av vekstforholdene er vanskelig å si. På forsommeren er det mer lys enn plantene kan utnytte, men ofte optimal temperatur. Etter St.Hans er det ofte litt varmere enn optimalt, og kanskje vil mikroorganismene i jorda også konkurrere med plantene om oksygenet i jorda på denne tida av året.

Kan frø spire i en tett green?

Min gode læremester Martin Pedersen sa: «Det er bare to som er tjent med at frø legges på greenene. Det er spurver og frøselgere. Det er bortkastede penger.» Med dette mente han å si at frøet måtte plasseres i god kontakt med jord for å få den fuktighet som er nødvendig for å spire. Jeg forutsetter derfor at frøet bringes ned i jorden når det oversås.

Det er mange forsøk som bekrefter at alle typer gressfrø spirer i greener når de har god fuktighet. Men vil de små frøplantene klare seg? Etter at det første bladet (koleoptilen) har nådd lyset, utvikles det et vekstpunkt i overflaten. Fra dette dannes nye røtter, og planta skal samle nok energi til å danne nye sideskudd. Et enkelt gress-skudd lever bare noen uker eller måneder. Gressplanten er derfor helt avhengig av å danne nye røtter og nye skudd for å overleve. Det er denne fasen, fra det første skuddet til dannelsen av sideskudd, som er den kritiske fasen, og som avgjør om oversåing kan lykkes. De studiene som finnes om dette, viser at de nye plantene har svært små sjanser til å danne livskraftige sideskudd i en tett green.

Dette er bakgrunnen for min påstand: Det er ikke mulig å endre gress i en green uten å forstyrre putteflaten. Først når greenkeepere gir den nye planten tilstrekkelig rom, for eksempel ved å

hullpipe og så i hullene, er det håp om at noen nye planter kan klare seg. Og det er eksempler på at noen greenkeepere har lyktes. De ødela ikke putteflaten mer enn at golfere aksepterte det de gjorde.

Er oversåing nødvendig?

Jeg har ikke funnet noen gode grunner til å overså greener som er tette. Mange har den oppfatning nye planter er mer robuste enn gamle planter. Jeg tror det beror på en misforståelse som er basert på erfaringer med nye greener. Ofte ser vi der svært god rotutvikling. Dette skyldes god oksygentilgang fordi filt ennå ikke hindrer diffusjon av gass inn og ut av jorda. Vekstproblemer på greener kommer gjerne etter noen år og skyldes i hovedsak tettere filt og økt sykdomspress. Jeg tror ikke det er grunnlag for å si at unge planter er sterkere enn gamle. Det er riktig at nye sorter kan ha betydelig bedre egenskaper enn de gamle. Men jeg forstår ikke de greenkeepere som år etter år sår inn den samme frøblanding i sine tette, fine greener. Hvem andre enn frøselgere kommer med slike anbefalinger?

Frøbank i jorda

I golfbransjen er det noen som ønsker å bygge opp en frøbank i jorda for at frøene skal spire når det blir en åpning i gressdekket. Det er ikke forsket mye på om dette virker i praksis på greener. Det er en typisk egenskap for ugressplanter at frøet deres kan ligge lenge i jorda uten å spire, men hvor spiretrege er greengress?

Det finnes litteratur som tyder på at kveinfør og rappfør i mye større grad enn rødsvingelfør bevarer spireevnen og kan bygge opp en frøbank i jorda. Men det kreves mange års oversåing med store mengder kveinfør for at frøbanken

skal komme opp på samme nivå som banken av tunrappfør i en tunrappgreen. Amerikanere kaller det intraseeding når nye sorter av en art sår inn i bestand av samme art. Motsatt bruker de ordet 'interseeding' når de sår inn frø for å endre artssammensetningen. På norsk og dansk har vi gjerne brukt ordet 'oversåing', og på svensk 'stödsådd' eller 'hjälpådd' om begge prosesser, men det er mulig at vi burde gå over til amerikansk terminologi. Uansett valg av ord: Dersom du ønsker å introdusere nye sorter er det nødvendig å så slik at de nye plantene får god mulighet, ikke bare til å spire, men også til å danne røtter og sideskudd. Vi anbefaler å så når temperaturen er høy og gjerne i hullet fra en hullpipe. Det finnes mange tips om hva som kan hjelpe ved oversåing «Stress det etablerte gresset med lite gjødsel eller lav klipping før såing.» «Dress med litt godt omdanna kompost eller fingranulert langtidsvirkende gjødsel sammen med sanden som skal ned i så-hullene.» Jeg har ikke grunnlag for å anbefale noe av dette, men det finnes frø som er behandlet for raskere spiring og som har fått med seg en liten pakke gjødsel. Det er dokumentert en liten effekt av dette. Til sist. Oversåing må ikke forveksles med resåing. Etter en skade (skalpering eller vinterskade) må vi selvsagt så for å få tilbake gress. Det er bare tunrappgreener som kan komme tilbake uten resåing.

BYTTE AV MANNSKAP

Det å arrangere turneringer krever mye ekstra. Miklagard og Gamle Fredrikstad golfklubb bestemte seg derfor for å hjelpe hverandre da klubbene arrangerte Challenge tour og Titlesit tour i august 2014.

I denne artikkelen forteller greenkeeper Agne Strøm i Gamle Fredrikstad golfklubb om sin opplevelse av å jobbe på Miklagard under Challenge Touren. Selve ideen startet med at banesjef Stefan Schön på Miklagard søkte etter hjelp på NGA sine Facebooksider i forbindelse med at klubben skulle arrangere Challenge tour 7-10. august.

Vi i Gamle Fredrikstad golfklubb skulle 22.-24. august arrangere Titlesit tour, med de beste norske, samt inviterte nordiske juniorer. Jeg og greenkeeper Paul Rourke bestemte oss derfor for å

dra til Miklagard, å hjelpe til, og ikke minst lære, så vi selv kunne få presentert vår egen bane best mulig noen uker senere. Min egen erfaring med å arrangere større turneringer er fra tidligere arbeid på Onsøy golfbane, der vi blant annet arrangerte NM i 2006, samt noen andre større turneringer. Men vi gjorde aldri noe ekstra ut av dette, og derfor ønsker vi å se hvordan en klubb som Miklagard med sin erfaring, sitt mannskap, og sine ressurser, arrangerte turneringer.

Så onsdag 6. august, dagen før turneringsstart, mønstret Paul og jeg spent opp på verkstedet på Miklagard. Denne ettermiddagen besto i å valse og klippe greener med trippel-x, klippe fairways og semirough, samt at vi var et eget divotteam. Det virker kanskje uvesentlig, men på dette nivået er det ekstremt viktig for spillerne under selve turnerin-

gen, men som dere vet også viktig for banen. Så vi var hver dag åtte personer som brukte fire timer på dette hver kveld under turneringen. Der divoter manglet la vi en sand og frøblanding som erstatning.

Etter noen knappe timer med søvn, ringte vekkerklokken halv fire neste dag – som var første turneringsdag. Spillstart var klokken 08:00, fra både tee 1 og 10. Så det var med andre ord ganske mye som skulle gjøres i de tidlige morgentimer. Det ble da singelklippet greener, satt nye hull, singelklippet de teestedene som skulle brukes, mens de andre ble dogget av. Vi raket også bunkere med to John Deere bunkerraker, og raket alle kantene for hånd. Det siste som ble gjort var å dugge av fairways. Slik gikk dagene med morgen- og kveldsskift frem til søndag morgen. Det

var ekstremt mye jobb som skulle gjøres, men det ble også et veldig bra resultat. I tillegg til oss var også greenkeepere fra Losby og Ullensaker golfklubb tilstede, og Nille Enquist, en tidligere kollega av Stefan Schøn som nå jobber Ecoturf AB. Totalt var vi 22 mann, hvorav 16 var Stefans egne gutter.

Da Paul og jeg reiste hjem søndag formiddag dro vi hjem med både mange nye venner, og masse ny og god erfaring. Jeg takker Stefan Schøn og James Bentley som med enn vennlig og hyggelig tone, og god planlegging og rutine - ledet oss gjennom denne helgen.

Da vi selv 14 dager senere arrangerte vår Titleist tour, følte vi oss ikke bare bedre rustet til å ta i mot nordens beste juniorer, vi fikk også hjelp tilbake. Andy Anderson og Tom Morrison fra Mikla-

gard kom nemlig og arbeidet hos oss som en gjentjeneste. Det å få to ekstra mannskap når en skal arrangere en turnering er til ekstrem nytte. Det å kunne hospitere på en annen bane å se hvordan de gjør ting der, er også veldig nyttig.

Vi er alle veldig fornøyd med hvordan vi gjorde dette, og jeg anbefaler andre klubber å prøve dette, uansett om det er små klubbturneringer, eller større arrangementer.

SMÅNYTT

Plenprodusentene organisert i Europa European Turfgrass Producers Association (ETP) ble stiftet i desember og vår ledende norske produsent, Jonny Trandem i Østfoldgress er med i den første styringsgruppa. Tim Fell Tillers (Turf UK) ble valgt til første president, og sekretær er Filippo

Lulli (Turfeurope) som holder til i nærheten av Pisa. Målet til gruppa er å lede den faglige utviklingen blant plendyrkere. De ser store muligheter for at deres produkter skal bidra høyne livskvaliteten for folk og bidra til å løse miljøproblemene som vi står overfor. Det er minst

700 plendyrkere i Europa. Mange er lokale og har et lite fagmiljø. Siden vi har mye å lære fra hverandre, er det et stort utviklingspotensial i å bringe disse sammen, skriver Alexander Richter (Østerrike) i siste nummer av ITS newsletter som heter International Turfgrass.

Alger på Tsjekkisk fagdag

Tsjekiske greenkeepere hadde opplevd misvekst og rødfarging av greenene. Derfor var cyanobakterier satt på programmet på fagdagen for greenkeepere ved universitetet i Brno i Tsjekkia. Dr. Hauer forklarte

den mikroorganismen som skapte problemene ble spredd med vinden. Derfor var det ikke mulig å unngå en infeksjon av Phormidium. Gresset ble infisert gjennom sår fra klipping og bakterien ble funnet i vannledningsrørene i gressbladene. Det ble også

mye klissent slim på greenene. Hauer forklarte videre at de cyanobakteriene som lever i vann ikke er de samme som de som vokser på greener, og at vanningsvann derfor ikke er en smittekilde, slik mange tror. (Kilde: S.Hejduk, ETS newsletter)

TRU-TURF Greenrulle

TRU-TURF

Tru Turf Greenrulle.
Arbeidsbredde 132cm.
Vekt 350 kg.
Marktrykk 3,3 psi.
Motor 6,5 hk Honda.
3 stk valse enheter. (ingen striper!)
Innebygde transport hjul.

Felleskjøpet

Levende opptatt av det

 Avd. **REINHARDT**

De som arbeider på fotballbanene i Danmark har nå sin egen forening. Her er halvparten av kursdeltakerne samlet i januar for å lære om gjødsling.
Foto: Agnar Kvalbein

HELT NY A-serie med Fairway-klippere

Topp klipperesultat Enkel betjening

E-Cut Hybrid Fairway -
klippere
—
Den eneste på markedet

PrecisionCut -modeller

7500A, 7700A, 8700A

- Usliktelig jevnt klipperesultat med TechControl
- Loadmatch for automatisk kraft på klippesylinderjustering
- Speedlink for lett høydejustering

E-Cut Hybrid -modeller

7500A, 8000A

- Elektriske sylindermotorer eliminerer hydraulikkollekasjoner
- Klippesylinderhastigheten holdes konstant for ideal klippesjikt
- Reduserer drivstoffutgiftene dine

New TechControl Display

- Rask innstilling av klipping, sving og kjørehastigheter for å begrense variasjoner i ytelsen mellom ulike maskinførere
- Bruk den til å beskytte mot slitasje på gressmatten ved å bremse maskinen ved sving under klipping
- "On board" diagnosefunksjon for å maksimere tilgjengelig driftstid
- Passord-beskyttet

Test den under DINE forhold og opplev fordelene selv.

Felleskjøpet

Avd. REINHARDT

Levende opptatt av det

Internasjonale seminarer

17.juni Bioforsk Turfgrass Field Day på Landvik ved Grimstad. Tema: Fornuftig bruk av vann

21-23.juni Demopark + Demogolf, Eisenach i Tyskland. Fagmesse.

22-24.sept ELMIA park i Jönköping. Utstilling og SGF/SGA seminar

5-6. oktober STERF workshop: Low input management. Oppsummering av rødsvingel-seminar i København

7-8. oktober European Turfgrass Society Field Day i København. Foredrag og ekskursjon.

Organisasjon for entreprenører

Også de som bygger og vedlikeholder sportsgress har nå fått sin organisasjon.

14 november ble Sports Turf Construction and Maintenance Contractors Association (UCMISE) stiftet under EIMA-utstillingen i Bologna. Organisasjonens grunnlag minner om den amerikanske Sports Turf Managers Association (STMA). Målet er å være et bindeledd mellom forskningen og de som på kommersielt grunnlag bygger og vedlikeholder sportsgress. UCMISE skal bidra til å utvikle kompetanse og retningslinjer for profesjonell utøvelse av faget. (Kilde: Simone Magni, International Turfgrass, Jan 2015)

FIRMA GUIDE

ALBATROSS

Felleskjøpet

Espen Bergmann, fagsjef
Mobil: 464 17 909
E-post: espen.bergmann@felleskjopet.no

Magnus Myhre, salgsrepresentant
Mobil: 452 90 282
Epost: magnus.myhre@felleskjopet.no
Forhandler driftsmidler fra: Everris, Custom Agronomics, Syngenta Lawn and garden og Sibelco Europe.

Morten Bunes, salgsrepresentant Reinhardt Maskin
Mobil: 404 42 819
E-post: morten.bunes@felleskjopet.no
Hjemmeside: www.reinhardt.no
Forhandler av John Deere rotor og sylindkerklippere, traktorer, transport maskiner, lufteutstyr, Redexim, Hunter, Lastec Rotorklippere, Tru-Turf greenrulle, Carrier Turf lufte og såmaskin. Buffalo Turbin løvblåser. Billy Goat løvsuger og løvblåser.

TveitPark AS

Postadresse: Eventyrveien 8B, 4315 Sandnes
Besøk/vareadresse: Strandgaten 111, 4307 Sandnes
Hjemmeside: www.tveitpark.no
Gunnar Tveit
Mobil: +47 905 60 660
E-post: gunnar@tveitas.no
Hovedimportør i Norge for Ransomes-Jacobsen, Cushman, E-Z-GO og Ryan.

Unisport Scandinavia AB

Axeltoftvägen 180, SE 261 35 Landskrona
Hjemmeside: www.unisport.com
Mattias Carlsson
Mobil: + 46 705 71 1898
E-post: mattias.carlsson@unisport.com
Produkter: Kunstgressløsninger til idrettsanlegg, sportsgulv, dekkessystem, tribunestoler m.m.

EAGLE

AGA Norge

Kai Arne Trollerud
Telefon: 23177200
Mobil: 91339277
E-post: kai.arne.trollerud@no.aga.com

Leverer gass og relatert utstyr for sveinsng, skjæring, varming, ugrasbrenning mm.

BIOFORSK

Besøksadresse: Reddalsveien 215, 4886 Grimstad
Trygve S. Aamlid
Mobil: 905 28 378 E-post: trygve.aamlid@bioforsk.no
Vi tilbyr: Diagnose av plantesykdommer og identifikasjon av andre skadegjørere. Rådgivning og veiledning for anlegg og skjøtsel av sportsgress.

Fabros

Goran Radanovic
Telefon: 403 46 228
E-post: goran@fabros.org
Tilbyr praktisk agnronomi med ulike analyser. Tilpassede gjødslingsråd for golf og rådgiving ved renovering, inngroing og innvintring. Leverer gjødsel og biostimulanter.

Floratine Norge AS

Gullfunnet 50, 1570 DILLING
Hjemmeside: www.floratine.no
Mikael Waldner
Telefon: 69 26 86 26
Mobil: 414 47 091
E-post: micke@floratine.no
Morten Eirik Engelsjord
Mobil: 480 92 582
Olav Bodilsen
Mobil: 456 03 262
Forhandler spesialgjødsel i fast og flytende form, biostimulanter, jordforbedringsmidler, sprøytesåingsprodukter og plenfrø til golfbaner, fotballbaner og andre arealer med slitedekke av gras. Luftepinner, hullpiper og underkniver. Vi tilbyr rådgiving innenfor nybygging, rehabilitering, renovering og skjøtsel av golf- og fotballbaner.

Gress Service 90 AS

Barlindvn. 44, 3512 Hønefoss
Telefon: 32 11 43 90 – Telefax: 32 11 43 99
Hjemmeside: www.gs90.no
E-post: post@gs90.no
Jardar Johnsrud (sprøytesåing og gjødsling)
Mobil: 915 87 715
E-post: jardar@gs90.no
Mona Skogmo Hansen (utstyr til golfanlegg)
Mobil: 901 45 800
E-post: mona@gs90.no
Forhandler av: BioGolf flytende gjødsel, Golf Algin fast gjødsel og jordforbedringsprodukter. Utstyr til drivingrange og andre øvingsområder (rangemaskiner, baller, matter, nett, kunstgress), utstyr til golfbaner (markeringer, flagg, stenger, hullkopper, river), håndredskaper for greenkeepere (hullbor, duggedredskaper, river, instrument), artikler til proshopen (bag m/ innebygd tralle, laserkikkert, gps-klokke, miljøballer).

Hako Ground & Garden AS

Postboks 73 Alnabru, 0614 OSLO
Besøksadresse: Verkseier Furulundsvei 13, Alnabru
Telefon: 22907760 Telefax: 22907770
E-post: hako@hako.no
Øyvind Martiniussen
Mobil: 901 47 475
E-post - oyvind.martiniussen@hako.no
Hjemmeside: www.hako.no
Forhandler av: Toro spesialklippere for golf og snøfresere, sylindere og rotasjonsklippere.
Hako rengjøringsmaskiner. Sisis plenvedlikeholdsutstyr, Club car golf- og arbeidsbiler, el og bensin.

PGM AS

Vestre Hurdalsvei 31, 2032 Maura
Telefon: +47 66813300 Fax: +47 66813301
Hjemmeside: www.pgm.no
Thomas Nicolaysen
(Gjødsel, frø og jordforbedringsmidler)
Mobil: +47 950 51 576
E-post: thomas@pgm.no
Telefon: +47 6813300
Forhandler av: Alt av bane og rangeutstyr. Skilt, sikkerhetsnett, kunstgress. Spezialmaskiner og redskaper til vedlikehold av fotballbaner og golfanlegg. Greentek, Agromenhanika, Graden m.fl Golfbiler og batterier. Spezialgjødsel, jordforbedringsmidler og frø. Rådgivning om drift, renovering og etablering av golf- og fotballbaner

S48 VANNINGSANLEGG AS

Postboks 288, 1372 Asker
Telefon: 66 76 17 77 Telefax: 66 90 12 95
E-post: post@s48.as Hjemmeside: www.s48.as
Serhat Øzsatici
Mobil: 958 96 688
E-post: serhat@s48.as
Lars Carlsson
E-post: lars@s48.as
Forhandler av S48 - Rain Bird vanningsanlegg. Salg - service - montering. Kartprogram for golfbaner/GPS oppmåling, Kasco og Otterbine fontener, nedpløying av rør/kabler og kjedegraving.

Syngenta Lawn and Garden

Strandlodsvej 44, DK- 2300 Copenhagen S
Telefon: +45 32 97 11 88
Hjemmesider: www.syngenta.com www.greencast.se
Lars Tveter
E-post: Lars.Tveter@syngenta.com
Mobil: +47 994 63 700

Vetlanda Gjuteri

Hammergatan 3, SE-574 33 Vetlanda, Sweden
Hjemmeside: www.vetlandagjuteri.se
Jimmy Nilsson
Mobil: 0046383-59-657
E-post: jimmy@vetlandagjuteri.se
Produksjon og salg av skilt

VVS Comfort AS

Boks 154, Tunveien 14, 1820 SPYDEBERG
Telefon: 6983 85 85 Telefax: 69838275
Hjemmeside: www.vvscomfort.no
Christian Grimeland
Mobil: 900 12 523
E-post: christian@vvscomfort.no
Forhandler av Toro automatiske vanningsanlegg, og agro drypp dryppvanning.

BIRDIE

Indigrow AS

Gavin Matthews
Mobil: +47 971 28 521
E-post: gavinm@indigrow.com
Hjemmeside: www.indigrow.com www.indigrow.se

Forhandler av golf produkter, organisk gjødsel, slow-release gjødsel, seaweed produkter, bladgjødsel, flytende gjødsel og fast gjødsel. Frø for profesjonelt sportsgress og landskapsmiljø. Vi leverer også rotstimulatorer og jordforbedringsmidler.

UNIBATT

Telefax: 51 20 57 50
E-post: post@unibatt.no
Hjemmesider: www.bema.no og www.hoppecke.no
Leif Magne Bø
Mobil: 41 50 93 50
Forhandler av batterier, ladere, bildeler, verktøy og verkstedmateriell, elektrisk utstyr, olje og kjemikalier, startere og dynamoer. Totalleverandør av batterier, ladere og vannfyllingsanlegg til golfbiler.

Østfold Gress

Rød Gård, Gullfunnet 50, 1570 Dilling
Telefon: 69 26 60 50
E-post: info@ostfoldgress.no
Johnny og Ole Christian Trandem
Mobil: 90931818
Vi tilbyr ferdigplen til golf og parkanlegg. Utfører også anleggsgartner tjenester og etablering av sportsanlegg i hele Norge, inkludert hydrosåing, beplantning, steinlegging og graving.

PAR

Benestam Golf Course Design

Besøksadresse: Vintrievägen 22, SE
218 45 Vintrie, Sweden
Hjemmeside: www.benestamgolfdesign.com
Johan Benestam, MSc, Member of the Federation of Scandinavian Golf Course Architects (FSGA)
Mobil: +46 (0) 708 30 39 60
E-post: johan@benestamgolfdesign.com
Design og konstruksjon av ombygging, renovering, restaurering og utvikling av store og små golfanlegg.

Bjørn O. Hanche

Baggerødsgt. 12, 3182 HORTEN
Bjørn O. Hanche
Mobil: 414 16 511
E-mail: bjorn.hanche@online.no
Tilbyr: Golfbanebygging, graving og planering, transport og steingjerder.

Botaniska Analysgruppen

Box 461, SE405 30 Göteborg
E-post: botaniskanalys@botaniskanalys.se
Hjemmeside: www.botaniskanalys.se
Marina Usoltseva, leder
Telefon: +46704970429
Kim von Essen, kontaktperson
Mobil: +46704614646
E-post: kimvonessen@gmail.com
Tilbyr: Identifikasjon og vurdering av sopper i greener og rådgiving om plantesjukdommer.

Global Turf System AS

Øystein Nøkland
Mobil: 90247979
Epost: on@globalturfssystem.com
Selger Passive Capillary Drainage (PCD) – et nytt dreneringssystem som kan legges uten å ødelegge spilleflaten. TM Systems. Vedlikeholdsutstyr til å montere på triplex klippere.

E-Marker A/S

Padborgvej 3, Bov, DK- 6330 Padborg
Telefon: +45 74670808
Hjemmeside: www.emarker.dk
Carsten E. Marker
Mobil: +45 40597467
E-post: Carsten@emarker.dk
Forhandler produkter og driftsmidler til golf og fotballbaner, rådgivning og analyse av jord og plantesykdommer. Rådgiving knyttet til klimaforandringer, miljøhensyn, restriksjoner på vann, gjødsel og pesticider.

Jærgrent AS

Hjemmeside: www.jargront.no
Hans Bernhard Bore
Mobil: 996461505
Epost: hansbore@gmail.com
Til byr tungt og lett vedlikehold av golf- og fotballbaner i Sør-Rogaland.

Kernite

PB 68 Haugenstua, 0915 Oslo
Telefon: 22 78 72 00
Bård Beylich og Erik Wängemar
Mobil: 92234395
E-post: baard@beylich.no
Forhandler av: Smøre og vedlikeholdsprodukter til maskiner og utstyr. K-nate smørefett og IGM sinkfri hydraulikkolje. Tilsetningsproduktene Flush'n Clean, K-Gard NF, Prob Solve og Hydro Max. Oljeanalyse og smørekart.

Lister VVS

Kirkeveien 59, 4580 LYNGBAL
Telefon: 38 34 40 60 Telefax: 38 34 36 19
Hjemmeside: www.Lister-VVS.no
Bjørn Henriksen
Mobil: 901 58 772
E-post: bjorn@Listervvs.no
Forhandler av: Perrot vanningsanlegg. Planlegging og prosjektering av vanningsanlegg. Salg, service og montasje.

MS GOLF A/S

C/O Sternberg Golf Services,
Drakenbergsgatan 8, SE-412 69 Göteborg
Faks: +46 31681919
Hjemmeside: www.sternberggolf.com
Martin Sternberg
Telefon: +46 705500123
E-post: martin@sternberggolf.com
Tilbyr golfbanebygging, store og små renoveringer eller nybygg av golfanlegg, parker og annet. Hydrosåing, vertikalskjæring, toppdressing og lufting. Representerer Capillary Concrete

Norsk Industrielje AS

Postboks 6169 Etterstad, 0602 OSLO
Telefon: 22 66 04 16 Telefax: 22 66 04 01
Hjemmeside: www.norskindustrielje.no
Terje Hafstad
Mobil: 95292112
E-post: nio@norskindustrielje.no
Forhandler av: Omega og NIO LUBE smøreoljer, smørefett og tilsetninger. Pakningsfornyeren Omega 917, Gratis vedlikeholdsplan for NGA-medlemmer som bruker våre smøremidler.

Parkmaskiner AS

Vestfjordveien 66 B, 3142 Vestskogen
Hjemmeside: www.parkmaskiner.com
Tor Mjæen
Mobil: +47 900 48 584
E-post: tor@parkmaskiner.com
Vi tilbyr: Drift og vedlikehold av golf- og fotballbaner, lufting, dressing, drenering og renovering Forhandler av: Multi-Green, R&R parts samt spesialmaskiner for golf- og fotballbaner.

Strand Unikorn

Telefon: 62 35 15 00
Hjemmeside: www.strandunikorn.no
Bjørn Molteberg
Mobil: 911 45 996
E-post: bmo@strandunikorn.no
Forhandler grasfrø til alle typer grøntanlegg, inkl. spesialblandinger, gjødsel og plantevernmidler

SVEIN D OLSNES: ARKITEKT

Tiurveien 15B 4042 Hafrsfjord
Hjemmeside: www.olsnes-arkitekt.no
Svein Drange Olsnes- EIGCA Senior Member
Mobil: +47 913 50 869
E-post: svein.d@olsnes-arkitekt.no
Golfbanearkitekt for reguleringsplaner, utviklingsplaner, nye prosjekter og ombygginger.
Daglig oppfølging inklusiv byggeledelse i byggeperioden

GRESSKURSET 2015

85 deltakere som alle svarer at de vil anbefale kurset til sine kolleger. 20 % av deltakerne var på kurs for første gang. Det bekrefter det mange av oss har visst lenge. Gresskurset er av stor verdi for golfbransjen og for dem som har sitt levebrød på golfbanene.

Vurderingen som ble gjort etter kurset viser at alle forelesninger og kurs fikk høy score. Noen synes det var litt vanskelig å forstå course manager på St. Andrews Old Course, Gordon McKie, mens andre uttrykte at nettopp dette var kursets høydepunkt.

Sprøyt kurs er obligatorisk for mange. Vi hadde fått med en utrolig lun og erfaren foreleser. Jens Syver Oppstad syntes det var utfordrende å nå fram til de engelskspråklige deltakerne på kurset. Det er et krav om at den teoretiske prøven skal avlegges på norsk, og det var tydelig noen som var nervøse foran eksamen.

Et annet populært tilbud var kurs i varme arbeider, som ble tilbudt både på norsk og på engelsk. Forsikringsbransjen krever dette kurset av alle som sveiser og lodder utenfor en fast tilrettelagt arbeidsplass. Mange satte pris på å få dette i orden.

Det var gjennom hele uka mulig å få undervisning på engelsk. De 8 som hadde barndommen i UK satte pris på det, og topp fagfolk som Ian Sumpter fra Toro og Mick Higgins fra Sibelco (sand til sportsanlegg) fikk høye karakterer for det de underviste.

Agnar Kvalbein måtte oversette sine forelesninger i grunnleggende «turf grass agronomy» til engelsk, og det slo an ikke bare blant nybegynnere, men også blant de mer erfarne. En kommentar lød: «Right or wrong. It was lots of debate and he had everyone in attendance».

Det er alltid sterke meninger om hvor mye golfspill det skal være un-

der Gresskurset. Noen synes det var dumt at en halv dag golf var strøket fra det opprinnelige programmet. Andre synes anledning til et par golfgrunder var akkurat passe. Tur til Gibraltar for ikke-golfere var veldig godt likt. Mange fortalte med begeistring om møtet med apekatter og kanonstillinger i klippen som vokter inngangen til Middelhavet.

Hotellet var ikke av den standarden som Tyrkia har kunnet tilby, men det var akkurat passe stort og vi hadde en hyggelig bar og lobby nesten for oss selv hele uka. Et par kvelder på gode og hyggelige lokale restauran-

ter skapte den variasjonen som var nødvendig. De fleste ønsker at Gresskurset også i framtida skal være en hel uke, men det er mange ønsker om hvor vi skal reise. Styret er allerede i gang med å planlegge neste kurs. Der håper vi å se mange nye deltakere.

BEDRE prestasjoner gjennom mer effektiv vannkontroll

Sylgard GRESSE. Registered by Sylgard Ltd, 448037, OPCA, Capital Park, Fulbourn, Cambridgeshire CB11 1XJ. Email: gulf.sylgard@syngress.com. Web: www.gresskast.com / www.gresskast.no
Sylgard is a registered trademark of a Sylgard Group Company. All other brand names, used and trademarks of other manufacturers in which descriptive rights may exist, remain the property of their respective owners. For more information including warning phrases and symbols refer to www.gresskast.no © Sylgard AG February 2015, 50 0045.

HOLD PÅ VANNET FOR BEDRE NÆRINGSOPPTAK

Ved å bruke vætemiddelet Qualibra for å holde jordlaget jevnt fuktig, kan du øke opptaket av næring og effektiviteten av gjødsel.

Økt opptak av næring kan være årsaken til «green-up-effekten» som ses under Qualibra-forsøk foretatt av greenkeepere. Det vil si at behandlede områder viste en rask visuell forbedring.

Å minske effekten av tørre flekker og hydrofobiske soner i jorda vil forbedre fordelingen av jordfuktigheten og øke kontakten med røttene. Bruk av Qualibra kan gi en kombinasjon av mer næring umiddelbart tilgjengelig for planten gjennom at røttene får bedre kontakt med fuktigheten i jorda, og på lang sikt gjøre at næring forblir lenger i rotsonen.

Siden nitrogen i oppløselig form bare er tilgjengelig vann, vil det faktum at Qualibra gjør fuktighet mer tilgjengelig i rotsonen føre til bedre næringsopptak i planten. Denne effekten vil gjøre at gulning om sommeren vil forsvinne raskere der planter allerede er rammet.

Viktigst er det at den eksklusive kjemiske kombinasjonen av polymer og penetrant vil bety at vann beveger seg bort fra overflaten - slik bevares den faste spilleflaten spillere liker - og holder fuktighet dypere og jevnere i rotsonen.

Ny forskning fra Syngenta ser på effektene av at fuktigheten i jorda distribueres jevnere, og dermed skaper et større område for røttene til å komme i kontakt med næringsrik

jord. Vi har sett at der røttene vokser i hydrofobisk jord - eller til og med små lommer av hydrofobisitet i jorda - vil det finnes en del av roten som har lite eller ingen kontakt med fuktighet.

Der bruken av Qualibra skaper en jevnere fordeling av fuktigheten i hydrofobiske områder, og dermed langs et større område av roten, bør dette lede til et større næringsopptak. Også i en våt sesong kan hydrofobi føre til tørre flekker i jorda.

Det antas som usannsynlig at vanlig polymer-vætemiddel kan gi tilstrekkelig fordeling av fuktighet i hydrofobisk jord. Disse kan dermed ikke føre til slike betydelige fordeler eller så effektiv bevaring av fuktighet i rotsonen.

Videre vil mer effektiv bevaring av fuktigheten sannsynligvis bety mindre lekkasje av næring, som kan resultere i at mer næring er tilgjengelig for opptak i røttene, noe som igjen vil øke effekten av gjødsling. Dette vil også ha konsekvenser for miljøeffekten av næringstap i grunnvannet.

Hvis vi kan bevare gressplantenes rotstruktur på en bedre måte over sommeren - gjennom en hvilken som helst kombinasjon av handlinger, inkludert vanningsprogrammer med Qualibra, økt kuttehøyde, lufting, vanning og næring - ser vi at det er store muligheter for å øke plantenes generelle helse.

Qualibra

Tenker dypere

AVANSERT vætemiddel med vannkonserverings-teknologi som flytter vann fra bladets ytre og holder det dypere og jevnere i rotsonen.

syngenta

TØRRESTE SOMMER I MANNS MINNE

Et tilbakeblikk over sesongen 2014 sett med S-48's øyne.

Aldri i løpet av mine 32 år i bransjen har vi opplevd en tørrere og travlere sesong!

Oppstart av anleggene startet allerede 1. mars, - og så var det full gass! Vi er glade for at vi har fått tilbakemeldinger på at vi har klart å utøve god service til våre kunder. Det takket være vår 24/7 –ser-

vice som også fungerer i helgene. Våre telefoner er aldri avslått og det er våre kunder klar over.

Vi har også i en årrekke løst dataproblemer som har oppstått hos kunder med fjernvedlikehold via ekstern skrivebordsdeling med programmer som TeamViewer, LogMeIn og i noen tilfeller Rain Bird's Global Service Plan med teknikere som logger inn for de aller vanskeligste

problemer som databaseproblem eller værstasjon-kommunikasjon, pumpestasjon-kommunikasjon, ol.

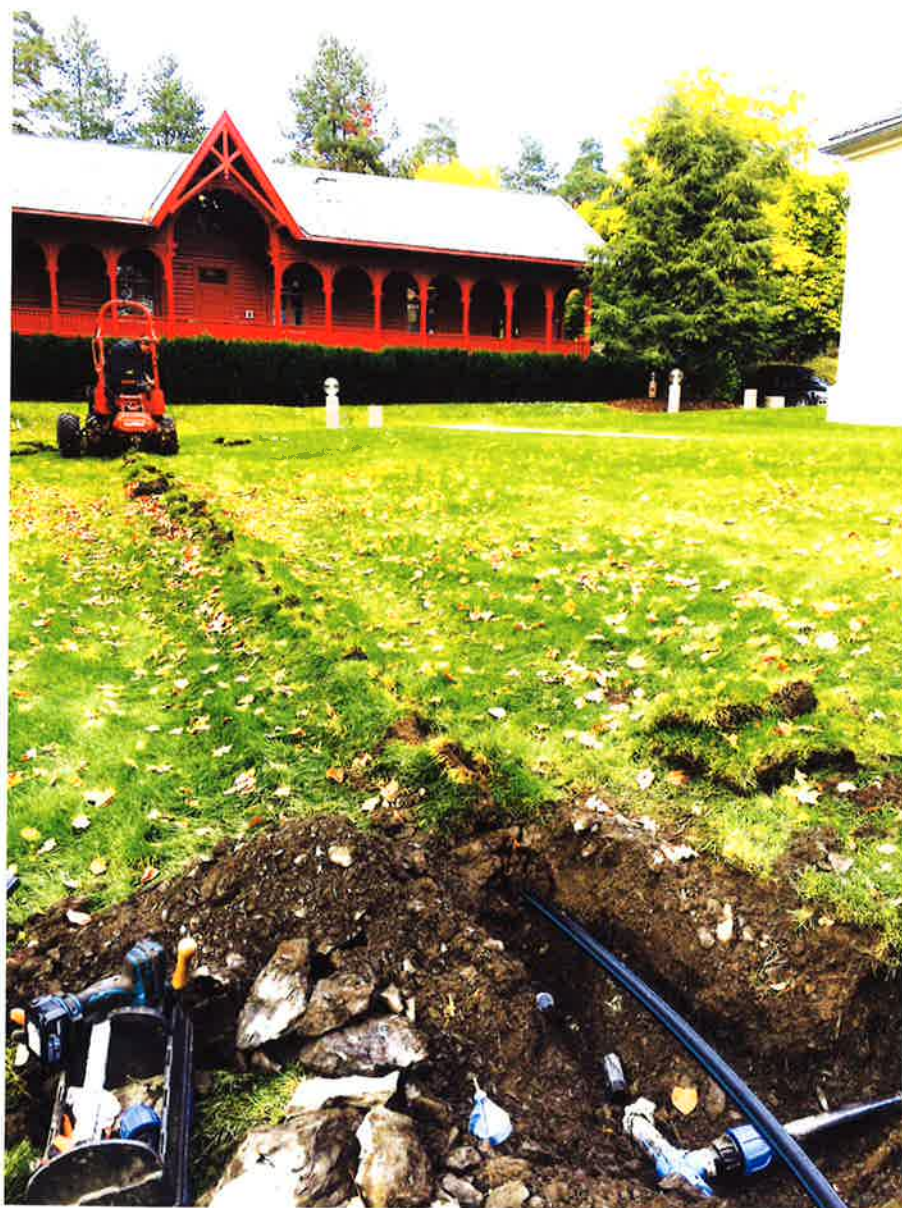
Vi har fullført anlegget på Lofoten Links Golf denne sesongen, - en fantastisk golfbane som bare må oppleves og helst i godt vær ;-). Så har vi ombygning på Haga Golf og Hvam Golf ble også ferdigstilt denne sesongen.

Som avslutning på sesongen satte vi i gang med å oppgradere automatikk og dekode på Vestfold Golf til Rain Bird system.

Men vi har ikke bare arbeidet med golf i 2014. Vi har også ferdigstilt vanningsanlegget i forbindelse med den nye Slottsplassen i Oslo i tillegg til oppgradering og utvidelser av områder som Universitetet i Oslo, Veritas-parken m.fl.

Innenfor fotball har vi hatt to anlegg med kunstgress: Ekebergsletta Kunstgressbane og Fredrikstad Stadion hvor vi bruker store sprederer med kasteradius på 45-50 meter. Dette er en pop-up spredder med vannforbruk på opp til 1200 liter/min. pr. spredder.

Nå lader vi batteriene til sesongen 2015 og takker alle nye og gamle kunder for sesongen 2014.

Det Norske Veritas, nedpøying av rør, montering av vanning

Vestfold Gk dekodebytte

RAIN BIRD®

S48 er leverandør av Rain Bird vanningsanlegg til golfbaner, park og idrettsanlegg.
Rain Bird er markedsleder på automatiske vanningsanlegg og leverer over hele verden.
S48 ivaretar det norske markedet og har bl.a. levert vanningsanlegg til 90 golfbaner i Norge.

Install Confidence.™ Install Rain Bird®.

- Rådgivning
- Prosjektering
- Relasjonstegninger
- Materialleveranser
- Installasjon av vanningsanlegg
- Spesialproduserte pumpeanlegg for golfbaner
- Oppgradering og renovering av eksisterende anlegg
- Kurs og opplæring av banepersonell
- GPS måling av banen inkl. spesialdesignet kartprogram for Golf
- Service med vaktordning under hele sesongen

Ta kontakt med oss for nærmere informasjon.

S48

Benytt en profesjonell entreprenør til å installere
ditt automatiske vanningsystem

S48 VANNINGSANLEGG AS

www.s48.as post@s48.as

BANEKVALITET

Mange golfere diskuterer banekvalitet på terrassen. Dessverre er det ikke mange som har et faglig utgangspunkt for den dommen de feller. Noen bruker begreper som «stimp» og «trueness». Det er viktige begreper når greenkvalitet skal måles, men som oppleves ganske forskjellig av spillerne. Få golfere tenker gjennom at inntrykket de får av banens kvalitet er bestemt av faktorer på ulike nivå. Denne artikkelen skal gjøre det lettere å sortere ut hva som kan endres på kort sikt, og hva som ble bestemt allerede den dagen banebyggeren valgte arkitekt og entreprenør. Målet er å legge grunnlag for en mer saklig diskusjon om banekvalitet og at golfernes forventninger kan knyttes til banens ressurser i vid betydning av ordet, både til naturressurser, kompetanse og økonomi.

Anlegget

Plassering av en golfbane kan være god i forhold til tilgjengelighet for golfere, naturopplevelsen og mulighetene for plantevekst. Mulighet for plantevekst ble ikke alltid vurdert da banen ble bygget fordi det krever spesiell kompetanse. Både jordsmonn og klima kan legge store begrensninger på hva man kan forvente av en golfbane med tanke på golfsesongens lengde og risiko for skader etter flom og vinterstress.

Med god layout mener jeg blant annet om det er kort avstand mellom hulla, at sikkerheten er ivaretatt og at det er enkelt å gå ni eller færre hull. Noen vil også legge variasjon mellom ulike par inn i dette begrepet.

Design er en svært viktig del av banekvaliteten. Det gjelder utforming av

anleggsperioden skape utfordringer, og pakking av våt jord kan skade banen for mange år framover.

Drenering skal både holde spilleflaten tørr og sørge for å suge vann ut av jorda slik at planterøttene får luft. Dårlig drenering av fairways er den vanligste årsaken til at baner må holde stengt i spillsesongen her i landet. Det koster mye å forbedre drenering etter at gresset er etablert.

Kondisjon

Greenkeepere bruker ofte uttrykket kondisjon om gressmattas evne til å motstå stress, men her utvides begrepet litt.

Årstiden må tas med i betraktning når en bane vurderes. Kvaliteten vil som regel bli bedre utover sommeren fram mot august. Utover høsten kan soppflekker og økende nedbørsmengder redusere banekvaliteten

Banekvalitet

Anlegget

- Plassering
- Layout
- Design
- Konstruksjon
- Drenering

Kondisjon

- Årstid
- Vinterskader
- Slitasje
- Jordkultur

Presentasjon

- Været
- Skjøtsel
- Håndverk
- Orden & estetikk

figuren nedenfor er faktorene nevnt under overskriftene anlegget, kondisjon og presentasjon. Disse uttrykkene gjenspeiler 1) den investeringen som ble gjort da banen ble bygget, 2) agronomiske forhold (jord, klima og plantevekst) og 3) det vedlikeholdet som gjøres fra dag til dag gjennom sesongen.

Teksten er på ingen måte utdypende, men gir eksempler på de forhold som påvirker golfers opplevelse av banekvalitet.

det enkelte hull for å skape variasjon og utfordringer for flest mulig, strategiske valg og god estetikk. Utforming og undulering av greenflaten og greenområdene er viktig også med tanke på gressvekst og vinterskader.

Før og under konstruksjonen av anlegget bestemmes vekstmateriale i greener, bunkersand og ikke minst hvilke gressfrø som skal sås. I mange tilfeller vil været i

og det er vanskeligere å opprettholde høy hastighet på ballen.

Vinterskader er et stort kapittel for norske golfbaner, og alle anlegg blir rammet. Noen rammes oftere enn andre fordi de ligger i et vanskelig klima. Noen baner har gressarter eller er konstruert slik at de har høyere risiko for skader. Arbeidet med å reetablere dødt gress tar lang tid og selve arbeidet vil redusere spillekvaliteten.

Slitasje kommer fra klipping og maskiner, men i stor grad også fra golfere. Populære baner er derfor vanskeligere å holde fine enn de som brukes mest i helgene. Slitasje fra golfere sees ofte først på tees, men mye divots på fairway kan også skape irritasjon hos golfere. Maskinslitasje sees oftest der maskinene snur utenfor greenene og langs ytterkant av greenen der klipperen har definert greenkanten.

Jordkultur omfatter alt det vi gjør for å holde vekstmasse og naturlig jord sunn og passe fast. Greenkeepere dresser med sand, vertikalskjærer og hullpiper for å kontrollere filt (thatch) på spilleflatene. Lufting og løsning av jord, både på green-er og fairways, skal gjøre jorda åpen for vann og luft slik at planterøtter og mikroorganismer i jorda kan få oksygen og leve. Golfere merker manglende jordkultur først og fremst ved myke spilleflater, dårlig gressvekst og stående vann ved nedbør. Dårlig jordkultur øker risiko for vinterskader og sykdomsangrep.

Presentasjon

Været påvirker ikke bare golferens opplevelse direkte, men det kan gjøre det vanskelig å gjennomføre daglig vedlikehold til riktig tid. Både vind, tørke og regn gir banen et preg og endrer spilleforholdene. Frost og rim kan føre til at banen må stenge.

Den daglige skjøtsel gjennom sesongen omfatter mye mer enn klipping med ulike høyde, frekvens og kvalitet. Bunkere skal rakes og holdes ugrasfrie, utslag skal sås til og holdes flate, slagmerker på fairway skal fylles, vannspeil skal holdes åpne og rough skal pleies slik at ballen kan finnes. Håndverket til en greenkeeper kan knyttes til spilleforståelsen. Flagget skal være plassert riktig i forhold til de utfordringene spillerne skal få ved daglig spill eller i turneringer. Banen skal være merket slik at reglene kan følges. Klippelinjer skal definere de ulike spilleflatene. Banens

lengde skal være riktig i forhold til slope-systemet. Links-spillere skal gis de samme mulighetene på tee høyrehendte.

En god greenkeeper kan sette greenene til riktig hastighet. Stimpmeterverdien på en bestemt dag blir et kompromiss mellom ulike spilleres ønsker og hva gresset kan tåle, så det er ikke så rart at dette ofte diskuteres på terrassen. Noen tiltak for å øke hastigheten begrenses også av driftsbudsjettet.

Ikke alle stiller like store krav til orden og estetikk. Men vi påvirkes alle dersom flagg står skjevt, om skiltdesign ikke er gjennomført, om ugras vokser gjennom hvilebenken og om søppelbøtta er full. Det visuelle inntrykket du får av hullet fra tee er viktig. Fjerning av høyt ugras og greiner, og riktig plassering av klippekanten (ikke i skråningen, men på flata), kan være viktige elementer som høyner den estetiske opplevelsen mange hakk.

Bring gjerne inn noen som kan se på banen med nye øyne. Gjør også en vurdering av om trærne rundt golfhullet øker den estetiske verdien eller om de hindrer utsikt til et vakkert landskap. Husk å ha et kritisk blikk også fra utslagsstedene lenger fram, og glem ikke orden på toalettet dersom du vil ha flere kvinner på banen.

Definisjon av banekvalitet

Flere har forsøkt å definere banekvalitet. Det er vanskelig. Det som kan måles er ofte bare en liten del av det som skaper den gode golfopplevelsen. Noen fabelaktig spennende og vakre baner er i dårlig kondisjon. Kjedelige baner kan være flott presentert. Vinteren kan ha satt gode baner midlertidig tilbake. Tilsynelatende flotte baner kan stå på randen av kollaps fordi kondisjonen er svekket. En god bane vil gjennom mange år tiltrekke seg golfere som er villig til å betale en høy pris for den opplevelsen de får.

GOLFBANEDRIFT PÅ KONTRAKT

Vi har hørt om det fra Sverige. Golfklubber som setter bort vedlikeholdet til vedlikeholdsfirma. I høst traff jeg en tysker var kvalitetsansvarlig i et firma som driftet 50 golfbaner. Jeg spurte ham hvordan en vedlikeholdskontrakt så ut. Svaret ble ikke så konkret. De hadde vært lenge i bransjen, og kundeforholdet var basert på tillit. Noen år ga kontrakten overskudd. Noen år ble det mer vedlikehold enn forutsett, særlig når sesongen var lang og god. Det jevner seg ut i det lange løp, kunne han fortelle. Hva som ville skje dersom hele distriktet opplevde omfattende vinterskader, kunne han ikke svare på. Kontrakten plasserte ikke det ansvaret for slike forhold.

I økonomisk trange tider, slik noen golfklubber opplever, er det naturlig at alternative modeller for golfbanedrift diskuteres. Også greenkeepere bør tenke gjennom hva de personlig ønsker seg. Det er ikke selvsagt at gode greenkeepere ønsker dagens modell, der golfklubb eller baneselskap er arbeidsgiver. Vil et vedlikeholdsfirma kunne tilby bedre lønn, arbeidsmiljø og nye karrieremuligheter? I denne artikkelen vil jeg trekke fram ulike modeller for organisering av vedlikeholdet.

På Golfforum i høst tok jeg til orde for at golfklubber bør slå seg sammen til store enheter som sammen disponerer flere baner. På den måten kan de spare administrasjon, medlemmene får flere baner å spille, og banene kan utvikles til å fylle ulike behov. Alle behøver ikke være mesterskapsbaner. Noen baner bør også legges ned. En slik modell kan også gi grunnlag for å spare kostnader til spesialmaskiner som ikke brukes regelmessig, og en stor banestab med flere kom-

petente personer vil gjøre organisasjonen mer robust og antakelig også mer interessant som arbeidsplass.

Noen hevder at det er store penger å spare på at klubbene har felles baneskjøtsel. Jeg tror ikke det. Transport av folk og maskiner mellom banene krever også utstyr, og med norsk timelønn er det faktisk en stor fordel at de ansatte bruker fritiden sin på reise til og fra arbeidsplassen. Bare dersom to baner ligger nær hverandre, og den ene banen ikke klippes før lunsj, kan jeg se for meg en reell gevinst med felles mannskap og klippere. Kanskje Haga og Grini har en slik beliggenhet? Nesten alle golfbaner i Norge ligger med miles avstand. Vi har altså ikke forhold som en golfdestinasjon i Skottland eller Spania. Samarbeid om verkstedtjenester kan være en ide. Noen baner rundt Sarpsborg og Fredrikstad vil prøve ut en slik modell. Utgangspunktet er at dyktige mekanikere og godt verksted bør utnyttes optimalt. Det er en god tanke. Transportbehovet for periodisk vedlikehold og reparasjoner er mye mindre enn transportbehov knyttet til daglig bruk av maskiner.

Å sette vedlikeholdet bort på kontrakt er ikke noe nytt i Norge. En rekke greenkeepere har hatt et lite firma og skriver regninger til golfklubben. I noen tilfelle har dette vært på kanten av regelverket. En næringsdrivende som bare har en eller svært få kunder skal som hovedregel ansettes av kunden, og om klubben kan stille krav om når arbeidet skal gjøres, taler også det for et ansettelsesforhold. Men noen greenkeepere har reelt et firma som drifter en golfbane om sommeren og driver brøyting, vedlikehold av kunstgressbaner, preparering av snøanlegg og mye annet. Mange golfklubber er

fornøyd med ordningen, og vi ser at slike kundeforhold har vart i mange år uten store konflikter.

Når vi opplever at det dukker opp nye firma som tilbyr golfbanevedlikehold, blir mange av oss litt skeptiske, mens andre ser muligheten for spennende jobber der de kan få ansvar for flere baner. Min skepsis er knyttet til hvordan kontrakten skal definere produktkvaliteten. Hva er det naturlig å inkludere i vedlikehold av en golfbane? Mye av greenkeeperes daglig arbeid kan falle utenfor. Det gjelder vedlikehold av bygninger (vaktmester i klubbhuset), ettersyn av utleiebiler, ugras og feiing av parkeringsplassen, utskifting av defekte spredere i vanningsanlegget osv. Omfanget må defineres nøye.

Det er mulig å definere spillekvalitet relativt entydig dersom man har god kompetanse. Det finnes måleinstrumenter for spilleflatenes ballhastighet, hardhet, jevnhet. Det går an å definere spillekvalitet i bunkere, mengde ugress i vannhindere og akseptable avvik på tee. Det krever ytterligere kompetanse, men det er mulig å definere agronomisk kvalitet på gresset i form av klorofyll-index, rotutvikling, filt-kontroll, tørrflekkutvikling og mye mer. Konklusjonen er at det er mulig å definere hvilken kvalitet som skal leveres. I tillegg må det avtales hvilket tidsrom god spillekvalitet kan forventes i et land som må regne med mye vinterskader.

(Som leseren forstår, ser jeg for meg et liv som konsulent for klubber som vil tegne som kontrakt med vedlikeholdsselskap, eller som sakkyndig i retten når uløselige konflikter oppstår)

Fordi banekvalitet er et vanskelig og sammensatt begrep, vil mange fristes til å de-

finere kvalitet på leveransen som et antall arbeidsoperasjoner som skal utføres. For eksempel kan det avtales daglig klipping av greener, at fairway skal klippes to ganger i uka, at det skal dresses en gang i måneden. Fagfolk vil umiddelbart se at slike «aktivitetskrav» ikke er en god løsning fordi det blir en minimumsstandard som ikke trekker inn de mange skjøtselsbehov som oppstår underveis, samtidig som det ikke gir rom for å hoppe over aktiviteter i perioder der vedlikeholdsbehovet ikke er så stort (for eksempel fordi det er lav temperatur).

Jeg tror at de gode kontraktene om skjøtsel skaper felles interesse av å ha god banekvalitet på lang sikt. Kontrakten kan for eksempel inneholde formuleringer om at inntil 50% av spilletiden (nøyte definerte tidspunkt) skal kunne benyttes av greenfeegjester, at vedlikeholdsfirma bestemmer greenfee og at alt over Kr 100 tilfaller vedlikeholdsfirmaet. Slike formuleringer kan skape et interessefellesskap som kan gi en holdbar og langsiktig skjøtsel. Slike insitament kommer selvsagt i tillegg til en avtalt årlig pris for vedlikeholdet.

Det er stor sannsynlighet for at golfklubber som setter bort vedlikeholdet blir lurt. Det er ikke vanskelig å levere god banekvalitet over en kort periode (2-3 år). Fagfolk i et vedlikeholdsselskap vil kunne vurdere hvilken kondisjon banen har i utgangspunktet, og anslå hvor lenge de kan drifte dette anlegget med liten innsats før anlegget kollapse. Så kan de tilby klubben vedlikehold til en relativt lav pris, levere raske greener, tjene gode penger, og levere banen tilbake til klubben når kontrakten utløper i en mye dårligere forfatning enn utgangspunktet.

Nyheter fra Toro.

Som stolt generalagent for merkevarer som blant annet Toro, kan vi tilby golfbaner, en fullstendig maskinløsning og alt hva det innebærer. Vi har maskiner for alle typer arbeid og mange svært kunnskapsrike medarbeidere og fremfor alt, service og reservedeler raskt levert til deg. Vi vet hvor viktig det er for deg å holde golfbanen i topp stand. Toro fabrikkene i USA, en av verdens største produsenter av golfmaskiner har resurser til å utvikle nye og innovative produkter, på bildene under viser vi noen av nyhetene.

Toro SP 2040Z

Den helt nye spakstyrte bunkerraken, Toro Sand Pro 2040Z, ligner ikke noe annet på markedet – Hurtig, produktiv og med overlegen manøvrering.

Toro Reelmaster 3550-D

3-sylindret Kubota dieselmotor med 24,8 hk. 208 cm klippebredd. Fem hydraulisk drevne ballanserte DPA-klippeaggregater. Og slette dekk.

Toro MultiPro 1750

Ny sprøytebil med 2 sylindret Kohler bensinmotor 27 hk. Og helt ny og bedre drivlinje.

Toro STX-26

Beltedreven stubbfreser.

Toro® markedsføres av Hako Ground & Garden AS – Tlf 22 90 77 60 – www.hako.no

Count on it.

ETTER ÅR I NGA-STYRET

Navn og arbeidssted

Guttorm Ray Tuxen – Bærum Golfklubb.

Antall år i NGA

Har nå sittet i styret i NGA i 6 år, men ble nå i år sparket ut av styret på grunn av statuttene i NGA som sier at du ikke kan sitte lenger enn 6 sammenhengende år.

Hvorfor ønsket du å sitte i styret?

I utgangspunktet stod jeg ikke og hamret på døra hos NGA, men da jeg fikk en telefon fra vår eminente greenkeeper Terje Haugen, og han spurte om jeg var interessert i å sitte i styret i NGA, (Jeg spurte om jeg hadde noe valg? Nei, svarte Terje) - så ,vips, satt jeg i styret. Jeg er veldig takknemlig for å ha blitt spurt. Jeg oppfordrer alle som er engasjert i greenkeeping om å stille dere positivt til å sitte i styret i NGA.

Hva har vært det viktigste som har skjedd i NGA i den tiden du har sittet i styret?

Må nesten si innføring av medlemskap for klubbene. Dette skaper bedre kunnskap hos alle som jobber på en bane - selv om du bare er sesongansatt. Det skaper mer kunnskap og samhold i NGA. Her må jeg rose det greenkeeperne i Rogaland har fått til på Sørvestlandet.

Hva tenker du om NGA som interesseforening inn i golfbransjen?

NGA er enormt viktig for vår bransje. Det ikke folk tenker på er at det finnes enormt mye kunnskap i NGA og alle deres medlemmer. Jeg, som har vært i bransjen lenge, ringer mine venner i NGA når jeg lurar på noe. Bærum Golfklubb har også blitt klubbmedlem i NGA. Slik får vi mulighet til å ha flere medlemmer i NGA og få flere Gressforum. Nå leser både Daglig leder og styremedlemmene i klubben Gressforum, og dette skaper bedre kunnskap innad i klubben.

Hvor viktig er det at greenkeeperne selv er aktive og engasjerer seg i yrket og hva innebærer det i dine øyne?

Jeg vil ikke dømme noen om de ikke er aktive eller ikke, men jeg selv har opplevd å få verdifulle råd fra gode venner i NGA. Det er selvfølgelig viktig at vi som er medlemmer i NGA støtter opp om NGA, og sprer ordet om hva NGA står for, det er jo så mange gode og dyktige greenkeepere der ute som er så ivrige og dedikerte på dette rare yrket som kalles Greenkeeper/Assisterende Head Green-

keeper/Head greenkeeper/course manager/bane arbeider, (der er sikkert fler også).

Hvilke utfordringer tror du blir de største fremover i vår bransje?

Økonomi og utenlandsk arbeidskraft. Vi har sett at golfbransjen har hatt en nedgang i antall spillere siden 2000. Dette går ut over klubbene og deres økonomi. De siste årene har man sett en tendens til at flere klubber tenker ekstremt kortsiktig, gjennom å si opp fast ansatte og heller satse på ufaglærte, uerfarne og deltidsansatte. Det tar tid å bli kjent med en bane, og etter mitt skjønn er det avgjørende å satse på faglig godt banemannskap som kan jobbe med anleggene kontinuerlig.

Hva kjennetegner NGA?

Gresskursene, Mari og Agnar som står på for å opprettholde, fornye og skaffe dyktige forelesere slik at vi kan forbedre oss.

Hvordan vil du oppsummere ditt arbeid inn i NGA?

Veldig interessant, spennende og engasjerende. Det var mindre arbeid enn fryktet, men det var fordi Mari gjorde mye/alt. Som alle vet ; Bak en god organisasjon står en sterk kvinne!

Er det noe du vil fortelle til Gressforum sine lesere?

Greenkeeping er ikke en jobb, men en livsstil !

Navn og arbeidssted

Eoin Moroney

– Course Manager Hauger Golfklubb

Antall år i NGA styret 4 År.

Hvorfor ønsket du å sitte i styret i NGA?

NGA er en fagforening med mange dyktige folk, og jeg følte meg stolt da jeg ble spurt om å sitte i styret.

Hva har vært det viktigste som har skjedd i NGA i den tiden du har sittet i styret?

Viktigste som skjedde for meg var å arrangere bransjemesse på Hauger Golfklubb i 2013.

Hva tenker du om NGA som interesseforening inn i golfbransjen?

Jeg synes at NGA er en ganske liten interesseforening, men den har veldig stor makt i golfbransjen. Uten NGA vil ikke sluttproduktet, golf i Norge, bli så bra som det er i dag. Alle medlemmene får mer kompetanse og bruker hverandre mye for å lære nye ting, og vi bygger opp kunnskap om å drive golfbaner i en veldig vanskelig og krevende natur.

Hvor viktig er det at greenkeeperne selv er aktive og engasjerer seg i yrket og hva innebærer det i dine øyne?

Det er kjempeviktig at alle greenkeeperne er flinke til å lære av hverandre, særlig fordi alle sliter med nesten de samme problemene (vinterskade).

Hvilke utfordringer tror du blir de største fremover i vår bransje?

Største utfordringen er å finne en bedre måte å unngå vinterskade på. Vinterskader representerer et stort økonomisk tap for golfbaner og det går ut over alle elementer av golf i Norge.

Hva kjennetegner NGA?

Jeg tror det er ikke mange andre land som har så tett og sosial greenkeeperforening som Norge – det er for meg et godt bilde av NGA.

Hvordan vil du oppsummere ditt arbeid inn i NGA?

Fra start til slutt har min tid i NGA vært veldig spennende. Jeg har fått et bedre inntrykk av hvor mye arbeid det faktisk innebærer å drive NGA. Jeg har kommet i kontakt med mange medlemmer, samarbeidspartnere og andre som er fylt med entusiasme og energi med et felles ønske om å levere et bedre produkt til golf-Norge.

Er det noe du vil fortelle til Gressforum sine lesere?

Jeg synes det er veldig viktig at greenkeeperne har en god oversikt over hva klubbens ønsker er, og det er en viktig del av greenkeepernes arbeid å kommunisere så godt vi kan med styre og administrasjon for det er vi greenkeeperne som har erfaring med fornuftig bruk av budsjetter.

VVS COMFORT A.S.

Tunveien 14, 1820 SPYDEBERG
Tlf. 69 83 85 85 • Fax. 69 83 82 75
vvscomfort.no • post@vvscomfort.no

TORO

VVS Comfort AS importerer og leverer Toro Automatisk Vanningsanlegg, Agro Drip Dryppvanning, Supreme Pe koblinger og Spectrum Technologies, inc sine produkter. Toro spredere har en rekke funksjoner som kan hjelpe deg som vanner på utsatte områder. Juster sprederen der og da når du ser behovet.

Nyhet!

VVS Comfort AS har inngått avtale med Spectrum Technologies, inc. Vi leverer nå TDR 300 fuktmåler. Har du lyst å måle hva som skjer på rotnivå? Kontakt oss gjerne for et tilbud.

Toro Infinity er kommet for å bli. Legg igjen spaden og juster sprederen fra toppen. En skrutrekker er alt du trenger.

Ring Christian Grimeland på 900 12 523 eller Vidar Borger på 95082364 E-post: christian@vvscomfort.no
Vi gleder oss til sesongen 2015 og er klare dersom det skulle være noe!

Toro Infinity

TDR 300

CIVITAS MOT SOPP

Nytt STERF-prosjekt: Indusert resistens mot *Microdochium nivale*

Det er en kjent sak at noen grasarter og -sorter er mer sjukdomsresistente enn andre. Men sjukdomsresistens er ikke noe entydig begrep, og i noen tilfeller er resistensen avhengig av å bli 'skudd på', omtrent som en skur på en lysbryter. Et eksempel på en slik 'bryter' er herdinga som foregår ved temperaturer ned mot null (og til dels like under null) før vinteren kommer. Den vil ikke bare gjøre gresset mer tolerant mot fysiske vinterskader, men også mer resistent mot overvintringssopp.

I STERF-prosjektet 'Indusert resistens mot *Microdochium nivale*' studerer vi en type resistens som kan 'skrus på' (induseres) ved å sprøyte med en såkalt 'resistance elicitor'. På norsk kunne vi kanskje si 'resistensframkaller'. Det finnes mange plantestyrkingsmidler eller biostimulanter som påstås å gjøre gresset mer sjukdomsresistent, men virkningsmekanismene er sjelden så godt dokumentert som for produktet 'Civitas' som vi jobber med i dette STERF-prosjektet.

Civitas

Civitas er et mineraloljeprodukt (isoparafin pluss tilsetningsprodukter) utviklet av kjemikeren Michael Fefer ved det kanadiske oljeselskapet Petro Canada. Michael har fortalt meg at bakgrunnen var at hans kone ble 'skyllet i land av økobølgen' på 1990-tallet. Det innebar bl.a. at hun nedla forbud mot bruk av kjemiske plantevernmidler på plenen utenfor huset deres i Toronto. Dette fikk Michael til å begynne å ek-

sperimentere – mest på fritida – med noen av mineralolje-produktene som han til daglig jobba med hos Petro Canada. På denne måten fant han etter hvert fram til Civitas. Han fikk også Tom Hsiang, som er en av Canadas fremste eksperter på overvintringssjukdommer og bl.a. har samarbeidet mye med Anne Marte og Arne Tronsmo her i Norge, til å fatte interesse for produktet. I dag er Civitas markedsført som et alternativ til kjemiske soppmidler i USA og Canada, og Petro Canada vurderer nå å introdusere det også i Europa. Det krever i så fall at de aktive stoffene tas opp på EU-listen, noe som krever så mye dokumentasjon at Petro Canada vurderer om det er verdt investeringen. Ifølge Michel er ikke turfgras-markedet i Europa stort nok til at han klarer å overbevise markedsøkonomene i oljeselskapet. Men dersom det kan påvises at Civitas har effekt mot soppsjukdommer også i jord og hagebruk (f.eks. vindyrking), vil dette stille seg annerledes.

STERF-prosjekt

STERF har lenge hatt en samarbeidsavtale med tilsvarende forskningsstiftelse i Canada (CTRF), og i dette prosjektet jobber vi sammen Tom Hsiang og hans gruppe. Tom er allerede kommet langt med å dokumentere hvordan Civitas 'skrur på' resistensgener og dermed forandrer RNA hos visse krypkveinsorter. Her viser foreløpige resultater at ulike sorter reagerer ulikt, og ett av måla med de parallelle forsøka i Norge og Canada er derfor å finne ut hvilke sorter som lettest lar seg indusere. I første omgang gjøres dette i laboratoriet ved å smitte planter av 36 ulike kveinsorter (også engkvein og hundekvein) av som vokser i reagensrør (Bilde 1 og 2), men til sommeren

Forskingstekniker Anne Steensohn i arbeid med å smitte ulike kveinsorter med *Microdochium nivale* i laboratoriet på Landvik. Foto: Tatsiana Espevig.

Forsøk med ulike doser og kombinasjoner av Civitas One og kjemiske soppmidler på korthullsbanen på Sydsjælland GK, 9. desember 2014. Foto: Trygve S. Aamlid.

Sterf

skal vi også etablere feltforsøk med Civitas til ulike kveinsorter på Landvik og Apelsvoll.

Prosjektet innebærer også praktisk utprøving på golfbaner der ruter sprøytet med Civitas sammenliknes med usprøytet kontrollruter og med ruter sprøytet med de kjemiske soppmidlene som er tilgjengelig i de ulike nordiske land. I august 2014 ble det anlagt slike forsøk på Sydsjælland GC i Danmark og Österåker GC utenfor Stockholm. Da jeg besøkte begge feltene i desember så særlig forsøket på Sydsjælland riktig lovende ut. Bilde 3 viser hovedforsøket på en green på korthullsbanen, mens bilde 4 viser et ekstra demo-felt som headgreenkeeper Per Sørensen og det danske forsøksteamet har anlagt like i nærheten av klubbhuset. Det framgår at forsøkspreparatet Civitas One har med seg et pigment som gir grønnere farge og som – iallfall på avstand – kan være med å maskere eventuelle sjukdomsangrep. Nærmere bedømming av de enkelte rutene i desember viste likevel at Civitas gav like god kontroll av mikrodochium-flekk som det kjemiske soppmidlet Proline som best kan sammenliknes med Delaro i Norge. Ruter sprøytet med fosfitt-produktet Resibase var ikke stort bedre enn usprøytet kontrollruter.

STERF-prosjektet skal gå til og med 2017, og det er altfor tidlig å trekke konklusjoner. Som nevnt er det også usikkert om – og i tilfelle når – Civitas kommer til det europeiske markedet. Men prinsippet 'Indusert resistens' kan gjelde også for andre produkter, og det er uansett viktig å være i forsking-sfronten på dette området.

Demo-felt med Civitas One, det kjemiske soppmidlet Proline (prothioconazole) og fosfittproduktet Resibase på Sydsjælland GK. Foto: Klaus Paaske.

Frøplanter av kvein sådd med ulike tetthet i reagensrør på Landvik og klar til å bli smitta med *Microdochium nivale*. Foto: Tatsiana Espevig

GOLFARKITEKTUR KUNST OG VITENSKAP?

Kunst

"Med kunst menes en kulturytring hvor utførelsen gjerne krever spesiell kunnskap og ønske om å bruke denne og individuelt tilpasse den til en situasjon og hensikt.

Kunst i vid betydning står for spesiell ferdighet og dyktighet på vidt forskjellige felt.

Noen vil for eksempel si at Lionel Messi er kunstner på fotballbanen. I snevrere betydning betegner kunst det skapende eller utøvende, tolkende estetisk virksomhet, for eksempel dans, musikk, litteratur og billedkunst.

Når ordet brukes uten presisering, menes gjerne billedkunst, som maleri, skulptur, tegning og grafikk samt fotografi, kunsthåndverk og arkitektur". (Kilde: Store norske leksikon).

Vitenskap

"Med vitenskap menes systematisk, metodisk og kritisk undersøkelse, studium eller forskning og fagområde som er gjenstand for slik undersøkelse eller forskning. Vitenskapen stiller krav om fyllestgjørende bevis for eller begrunnelse av de påstander som fremsettes. Ordet vitenskap brukes om selve forskningsvirksomheten og om de systematisk ordnede resultatene som fremkommer. Man skjelner mellom empirisk vitenskap (for eksempel fysikk, psykologi) og for formalvitenskap (for eksempel matematikk). Videre skjelner man mellom naturvitenskap og humanistisk vitenskap." (Kilde: Store norske leksikon).

Golfbanearkitektur

"Golfbanearkitektur er med minst mulig inngrep å tilpasse et spesifikt landskap slik at det kan brukes til å spille golf på".

(Tom Doak, golfbanearkitekt).

"Utøvelse av golfbanearkitektur er et eget yrke på lik linje med landskapsarkitektur, arealplanlegging, bygningsarkitektur og sivilingeniørfaget og krever kunnskap relatert til alle disse".

(Dr. Michael Hurdzan, golfbanearkitekt ASGCA).

Når man utøver golfbanearkitektur, driver man ikke med "oppfinnelse". All golfbanearkitektur er tolkning og videreutvikling av naturlig formgivning og prinsipper; helt fra de første linksbanene i Skottland, via innlandsbanene i England og til mesterverkene i USA på 1920-tallet, "The Golden Age". Det er derfor det er så viktig at golfbanearkitekter studerer historien og de beste banene, både gjennom litteratur og ved studiebesøk. Arkitekturtrender kommer og går, og mens ønsket om naturlige strategiske golfbaner ser ut til å holde seg, er forhåpentligvis de kunstig formede banene som krever mye vedlikehold borte for alltid.

Kunstens grunnprinsipper i golfbanearkitekturen

Det meste av billedkunst, skulptur og arkitektur utføres ifølge kunstens fem grunnprinsipper:

1. Balanse: Den enkleste form for balanse er symmetri; dvs. at man har helt like elementer på hver side av en midtakse. Symmetri er statisk og ofte kjedelig. Naturen er sjelden symmetrisk, og i golfbanearkitekturen prøver man å skape balanse i f.eks. et greenområde ved å plassere to bunkre på den ene siden som oppveier en stor ondulering på den andre siden.
2. Proporsjon: For å gjenkjenne en form, eller like et kunstverk, må det ha riktige proporsjoner; både i forhold til seg selv og det miljøet det er plassert i. En golfbane i et flatt åpent landskap må ha helt andre utforminger og størrelser på greener og bunkre enn en skogsbane med golfhull mellom høye trær.
3. Harmoni: Gjentakelser av et motiv kan skape en følelse av

Ballyneal GC- Arkitekt: T. Doak
Små inngrep. Total landskapstilpasning. Stor arkitektur.

Bandon Trails GC-Arkitekt: Coore&Crenshaw. Par 3-hull i harmoni og balanse med uttrykk og proporsjoner tilpasset omgivelsene.

enhet og balanse. En golfbane har ofte et eller flere tema som går igjen fra hull til hull; eksempelvis utformingen av bunkrene.

4. Rytme: Rytme er som pulsen og den kan variere alt etter kunstnerens ønske om å roe ned eller øke opplevelsen. En golfbanes rytme oppleves best i forhold til kvaliteten på layouten; man ønsker å bevege seg naturlig i landskapet både fra green til neste tee og internt på hvert hull, samtidig som det skal være variasjon på hullenes lengde, vanskelighetsgrad og spilleopplevelse.

5. Betoning: Man fremhever deler av komposisjonen mer enn andre. På en golfbane vil man kanskje på et hull sørge for å legge teestedet slik at det fremhever utsikten derfra, mens man ved riktig bunkerutforming på alle hullene ønsker å fremheve de omkringliggende naturlige landskapskvaliteter.

Vitenskap i golfbanearkitekturen

Den verdenskjente golfbanearkitekten Pete Dye sa en gang at "golfbanearkitektur er å få dreneringen til å se bra ut". I såfall er det en del fysiske lover og vitenskapelige prinsipper man må kjenne til i tillegg til selve utformingen av golfbaneelementene. I likhet med formgivning er eksempelvis fysikk og agronomi kunnskap man kan tilegne seg gjennom studier og erfaring, og søkere til golfbanearkitektforeningen European Institute of Golf Course Architects- EIGCA vil oppleve at det også settes krav til høyt kunnskapsnivå om golfbanekonstruksjon.

Planlegging av en suksessfull golfbane

Å planlegge en god golfbane er mer enn å lage en spillerute med et visst antall golfhull der hvert golfhull skal ha utslagsted, fairway, green og noen bunkre. Ideelt sett skal golfbanen utformes for spillere på alle ferdighetsnivåer. I tillegg til kompetanse om formgivning og golfbanehistorie, evne til

å fremstille tegninger og beskrivelser og evne til å sørge for at kvaliteten på det som bygges er den samme som det som er planlagt, må man ha kunnskap om spillestrategi og landskapstolkning. Ingen golfbaner er like, men alle skal ha et uttrykk som gjenspeiler landskapet der banen er anlagt; man snakker om stedets "karakter" eller "ånd" (latin: *genius loci*).

En ny golfbane vil i den første tiden få mange besøkende uansett, men en golfbanes suksess, det vil si at lokale spillere ønsker å være medlem og besøkende ønsker å komme tilbake, er avhengig av banens spilleopplevelse, naturopplevelse og teknisk beskaffenhet (tørre og sunne spilleflater).

Utvikling og ombygging av en golfbane

All ombygging eller utvikling av en golfbane må foregå ifølge en overordnet Utviklingsplan (Masterplan).

Utviklingsplanen utarbeides av banearkitekten, greenkeeperen og klubbens andre ansatte i samarbeid og er klubbens signal til medlemmer og besøkende (potensielle medlemmer) om fremtidsplaner og ambisjoner. Samtidig er Utviklingsplanen klubbens redskap og rettesnor ved alle inngrep og forandringer. Hvis det for eksempel skal foretas en oppgradering av dreneringen i et område, kan det kanskje være på sin plass å planlegge og foreta en forandring av overflatekonturene også, noe som vil kunne heve spilleopplevelsen, uten at det trenger å koste mer.

Både store og små ombygninger bør foretas etter detaljplanlegging med arkitekttegninger og arkitektoppfølging. Arbeidet utføres av klubbens banemannskap og/eller eksterne entreprenører. Altfor mange baner er ombygd "på sparket" uten detaljplanlegging; green for green, bunker for bunker, og etterhvert har banen mistet mye av sin sammenheng og karakter og dermed sin kvalitet og spilleopplevelse.

*Bandon Dunes GC-Arkitekt: T. Doak
Bred fairway gir flere spillevalg fra teestedet.*

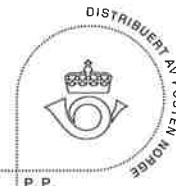

Bandon Dunes GC-Arkitekt: T. Doak. Nøye planlegging og utførelse av små konturer gir spennende småspill i og rundt greenen.

B

Returadresse:
Norwegian Greenkeepers Association
Myhreaveien 28
3483 Kana – Holmsbu

NORGE

TOTALLEVERANDØR AV DRIFTSMIDLER TIL VEDLIKEHOLD OG BYGGING AV GOLF- OG FOTBALLANLEGG

Espen Bergmann, fagsjef

Mobil: 46417909

Epost: espen.bergmann@felleskjopet.no

Magnus Myhre, salgsrepresentant

Mobil: 45290282

Epost: magnus.myhre@felleskjopet.no

Forhandler: Everris, Custom Agronomics, Syngenta Lawn and garden og Sibelco Europe.

Morten Bunes, salgsrepresentant Reinhardt Maskin

www.reinhardt.no

Mobil: 40442819

morten.bunes@felleskjopet.no

Forhandler: John Deere, Redexim, Buffalo, Tru Turf, Carrier Turf og Billy Goat

Ta kontakt for en hyggelig fagprat!